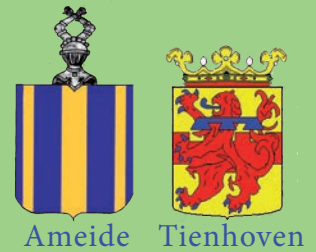

NIEUWSBLAD

Historische Vereniging

Jaargang 23 | nummer 3 | september 2012

☞ 10 - 13 oktober van dit jaar organiseert de Historische Vereniging Ameide en Tienhoven – in de week van de “vanouds bekende” Paardenmarkt - in de Gereformeerde Sionkerk aan de Prinsengracht in Ameide een breed opgezette expositie over de vroegere plaatselijke kersenboomgaarden.

Expositie

over de vroegere kersenboomgaarden in Ameide en Tienhoven

**woensdag 10 tot en met
zaterdag 13 oktober**

De Historische Vereniging Ameide en Tienhoven organiseert in de periode van woensdag 10 tot en met zaterdag 13 oktober van dit jaar – in de week van de “vanouds bekende” Paardenmarkt - in de Gereformeerde Sionkerk aan de Prinsengracht in Ameide een breed opgezette expositie over de vroegere plaatselijke kersenboomgaarden. Aan de voorbereiding van deze expositie wordt al geruime tijd gewerkt door Annie Terlouw-van der Grijn en haar broer Cees, Herman Beckmann, Cees van Gelderen, Krijn van der Grijn, Krijn van der Ham en Hans van den Heuvel. De expositie geeft een beeld van de bedrijvigheid, die - weliswaar in afnemende mate – tot aan het midden van de jaren zestig van de vorige eeuw gedurende een aantal weken in de boomgaarden heerste. Het gaat daarbij om de volgende elementen:

- vijftig vergrotingen van oude foto's, waarvan er enkele uit het begin van de vorige eeuw dateren;
- een grote overzichtskaart van de ligging van de vroegere kersenboomgaarden;
- een reconstructie van een “kersenhut” – een van ouderwets bruin zeildoek gemaakt tijdelijk onderkomen, waarin op een van jute zakken voorziene balie kersen werden uitgezocht. Een dergelijke hut deed meestal niet alleen als verkoop-punt, maar ook als schuil- en slaapplek dienst. (Het woord “kersenhut” komt overigens niet voor in het Groot Woordenboek der Nederlandse Taal van “van Dale”);
- voorwerpen en materialen, waarvan in de kersenboomgaarden gebruik werd gemaakt, zoals “leren” (= ladders), bascules en weegschalen met gewichten, kersenmandjes, hanekers, enkelvou-

Het oorspronkelijke bord, dat ruim 50 jaar geleden langs de Lekdijk stond, om passanten te verleiden kersen te kopen. Het bord is destijds gemaakt door Jaap den Hartog.

dige en dubbele “bussels”¹, fruitkistjes, builen of-tewel “bulen” (= papieren puntzakken), labels en “mikken” (= takken in de vorm van een tweetandige vork, waarmee hanekers in een boom werden gehangen).

¹ Tot deze categorie behoren ook de “apparaten”, die in de boomgaarden werden gebruikt bij het “heuen” (= het verjagen van spreuwen), als daar zijn jachtgeweren, lucht- en vuurbuksen, patronen en patronenvullers en ratels.

Een “bussel is een halfhoge, ronde kersenmand. Het woord is afgeleid van het Engelse “bushel”, een in het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten gangbare maat voor koren en andere droge stoffen.

N.B.: volgens de eerder genoemde “van Dale” staat “heuen” voor “vee hoeden”, wat iets geheel anders is dan spreeuwen verjagen.

- een “levende kersenboom”;
- een maquette van de “Lekboot”, waarmee “kerseneters” tot kort na de Tweede Wereldoorlog, veelal vanuit Rotterdam, naar Ameide en Tienhoven kwamen;
- een miniatuur van een “kersenhut”, speciaal voor de tentoonstelling gemaakt door Hans van den Heuvel-van der Kooi uit Vianen.

Bijzondere activiteiten

- Oud-mandenmaker Peet Versluis uit Tienhoven zal tijdens de expositie enkele malen kersenmandjes breien;
- In de W.A. Woudenbergzaal van de kerk wordt een dertien minuten durende film over kersenplukkers vertoond, die de in 2007 overleden vroegere plaatselijk dierenarts Heinz Daniels in 2004 heeft gemaakt.

Openingstijden

De openingstijden van de expositie zijn:

- woensdag 10 oktober: 12.00 tot 18.00 uur;
- donderdag 11 oktober (Paardenmarkt): 09.00 tot 18.00 uur;
- vrijdag 12 oktober: 14.00 tot 21.00 uur, en
- zaterdag 13 oktober: 10.00 tot 15.00 uur.

De toegang tot de expositie is gratis

De in de volksmond zo genoemde Kruytenbogerd in Tienhoven werd in 1934 gepacht door Gerrit Terlouw. Vlnr.: Henk Weeda, Dirk Bouwmeester, Klaas Tukker (met geweer), Lammert Weeda, Klaas Weeda, Kees Verheij, Kees Terlouw, daar achter Gert Terlouw, Gertie Tukker en Klaas Verheij (een klompenmaker uit Nieuwpoort). Op de ladder: Kobus van der Grein en Piet Streefkerk ("Piet van Barte"). Zittend op de voorgrond: Niek Terlouw, onbekend kind, Abram Weeda, Dries Molenaar en Jan Roodhorst (met geweer).

COLOFON

Het nieuwsblad is een uitgave van de Historische Vereniging Ameide en Tienhoven en verschijnt vier keer per jaar.

ISSN: 1569 - 7800

HET BESTUUR

Voorzitter:

H. van den Heuvel Voorstraat 99 4132 AP Vianen tel. 0347-355180

Vice-voorzitter:

G.W. Groenendijk De Geer 7a 4233 HX Ameide tel. 0183-601886

Secretaris:

C.W. Broekman Broekseweg 59 4233 CT Ameide tel. 0183-601811

Penningmeester:

J. Stasse De Bogerd 19 4233 GN Ameide tel. 0183-602488

Algemeen adjunct:

J.A. Maatkamp Lekdijk 18 2769 GA Langerak tel. 0183-602071

Leden:

C. van Gelderen Prinsengracht 43 4233 ET Ameide tel. 0183-602198

D. Siegersma Fransestraat 12 4233 ED Ameide tel. 0183-602676

A. Terlouw-vd Grijn Vijf Akkers 18 4235 AH Tienhoven tel. 0183-602110

J. Verwolf Paramasiebaan 4b 4233 EX Ameide tel. 0183-601749

BESCHERMHEER

dr. C.C. van Stolk, Ambachtsheer van Ameide

ERELEDEN

A.M. den Oudsten, C. Rijnhout, G. Streefkerk en P. Will

CORRESPONDENTIEADRES

C.W. Broekman info@ameide-tienhoven.nl internet: www.ameide-tienhoven.nl

LEZINGEN EN EXCURSIES

H.J. Beckmann h.j.beckmann@planet.nl

J.D.C. Laroo hv@laroo.net

REDACTIE NIEUWSBLAD

H.J. Beckmann h.j.beckmann@planet.nl

C. van der Grijn cvdgrijn@hetnet.nl

B. Provoost bram.provoost@kpnplanet.nl

A. Tukker a.tukker74@hetnet.nl

LEDENADMINISTRATIE

J. Stasse jstasse@hetnet.nl

CONTRIBUTIE

De contributie bedraagt minimaal €15,- per jaar, over te maken op bankrekeningnummer 301952248 van de Rabobank in Ameide, t.n.v. de penningmeester van de vereniging.

Opzegging van het lidmaatschap dient minimaal zes weken voor het eind van het verenigingsjaar te hebben plaatsgevonden.

De redactie besteedt de uiterste zorg aan de in dit nieuwsblad opgenomen artikelen. Onvolkomenheden kunnen echter voorkomen. Het bestuur van de Historische Vereniging aanvaardt dan ook geen aansprakelijkheid voor daaruit voortvloeiend ongerief.

Het is zonder voorafgaande toestemming van de auteur niet toegestaan een artikel of delen daarvan over te nemen, te (doen) publiceren of anderszins openbaar te maken of te verveelvoudigen.

Inhoud september 2012

- 2 Expositie over de vroegere kersenboomgaarden in Ameide en Tienhoven
- 5 Verenigingsnieuws
- 8 De Friese Geheime Dienst is nog steeds bezig met het onderzoek naar de brand
- 10 De bijdrage van de heren Grootveld en Taal in het gastenboek van Ameide-Tienhoven
- 12 Een curieuze brand op de Lek bij de Koekoekswaard
- 14 Tegen anti-rook magiër tien weken gevorderd
- 15 Robert Jasper Grootveld (1932-2009)
- 18 Het geslacht Pelt
- 26 Afscheid van burgemeester J.C. de Ridder
- 28 Het corps diplomatique bezocht het 'groene hart' van Zuid-Holland
- 30 Jan Vos, schipper en kunstschilder
- 32 De narwal stoottanden in het Catharijneconvent in Utrecht
- 35 Abraham van Stolk Czn en het Koninklijk Huis
- 36 Recht en Slecht in Ameide (3)
- 38 Diners door de jaren heen...
- 43 "Arie de Koopman"
- 44 Eén van de "heren van de thee" op bezoek in Ameide
- 50 Historisch plaatje met een praatje

Afbeeldingen op de voorpagina

In 1943 werd de "Slotbogerd" in Tienhoven gepacht door Kees van der Grijn. Boven, vlnr.: Krijn van der Grijn, Jan van der Grijn, Daam Westerhout, Piet van Gelderen (op de ladder), Floor van der Grijn, zittend Aart van der Grijn en Kees Rijnhout.

Foto linksboven: Dezelve bogerd in 1948. Vlnr.: Leen Stam (getrouwd met Nel van der Grijn), Jo van der Grijn-Langenberg, Willy Veen (later getrouwd met Krijn van der Grijn), Bets van der Grijn-Voorberg en Janna van Zessen-van der Grijn.

Foto linksonder: "Mossie" van der Zouwen met speciaal voor de verpakking van de kwetsbare kersen vervaardigde manden.

Van de redactie

Op pagina twee van het juninumnummer had een verwijzing moeten staan naar de afbeelding van het schilderij van Jan Anthonisz. van Ravesteyn (ca. 1572-1657) voorstellende Johan Wolfert van Brederode op de voorpagina. Waarvoor onze excuses. Het portret is niet gedateerd noch gesigneerd. Het schilderij is eigendom van de gemeente Vianen. Met dank aan de heer J. Ruiter, Gemeentearchief Vianen.

Van de redactie

Van mevrouw J.S.D. (Linda) van der Lem, een van de drie in Almere woonachtige leden van onze vereniging, ontving de redactie enige tijd geleden de staatsieportretten van vijf Rijksveldwachters. De foto's werden omstreeks 1930 door haar oudtante Teuntje Diepenhorst gemaakt in de tuin van het toenmalige hotel-café-restaurant "t Fortuin" in de Fransestraat te Ameide.

De breedgeschouderde gezagsdrager op de middelste foto is Reijer van Beek, die aan de Achterweg, de latere J.W. van Puttestraat, woonde. Hij maakte tot in de jaren zestig voor een aantal regionale bladen het verslag van de raadsvergaderingen in Ameide en Tienhoven. De namen van zijn collega's zijn tot dusver niet achterhaald. Wellicht levert de plaatsing van deze foto nadere informatie op.

Linda van der Lem schreef een artikel over de genealogie van het geslacht Diepenhorst, dat werd gepubliceerd in de editie 2005-2 van het Nieuwsblad. Verder passeren enkele leden van dit geslacht de revue in het artikel van Hans van den Heuvel over "het Rijksmonument Fransestraat 12", dat werd opgenomen in de editie 2006-5 van dit blad.

Ontwikeling ledenbestand

Sinds de verschijning van de vorige editie van het Nieuwsblad hebben de familie H.C.D. Helsloot uit Ameide en de heer S.J. de Hoop uit Ede zich als nieuwe leden aangemeld. De vereniging telt thans 547 leden.

In het midden veldwachter Reijer van Beek, omstreeks 1930, in de tuin van het toenmalige hotel-café-restaurant "t Fortuin" in de Fransestraat te Ameide.

Maar wie zijn toch die andere veldwachters?

Open
MONUMENTENDAG

zaterdag
8 september

“Groen van Toen” is dit jaar in het hele land het thema van de Open Monumentendag, die zal worden gehouden op zaterdag 8 september. De Stichting Open Monumentendag heeft aangegeven dat het thema breed dient te worden geïnterpreteerd: “het gaat niet alleen om landgoederen en buitenplaatsen, maar ook om stadsparken, tuinen, boerenerven, lanen, monumentale bomen, begraafplaatsen, verdedigingswerken, landschapselementen (grafheuvels, terpen, dijken), hofjes, villaparken, tuindorpen en zo meer”.

Op de Hogewaard in Tienhoven staan drie interessante oude bomen. Het gaat om twee paardenkastanjes en een plataan.

De paardenkastanjes staan voor het in 1843 gebouwde en in de loop van de vorige eeuw enkele malen uitgebreide Rijksmonument Hogewaard 4, dat wordt bewoond door de familie Spek-Streefkerk. Het betreft hier overigens een monument in viervoud, want niet alleen de hofstede, maar ook de tot het complex behorende schuur, wagenschuur en overtuin (boomgaard) staan op de monumentenlijst.

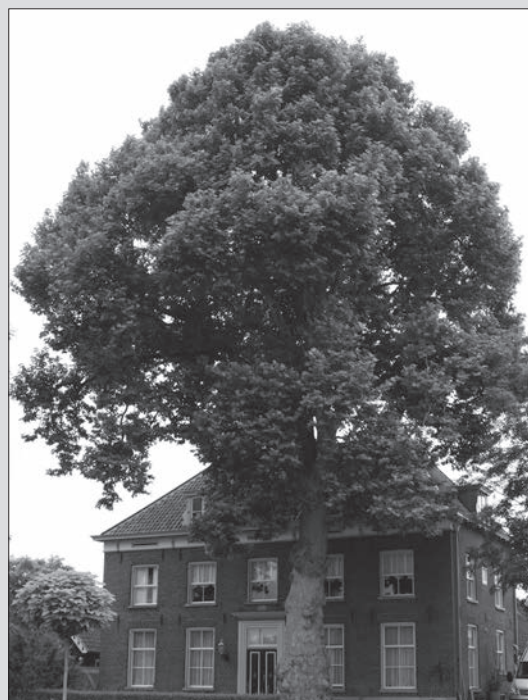
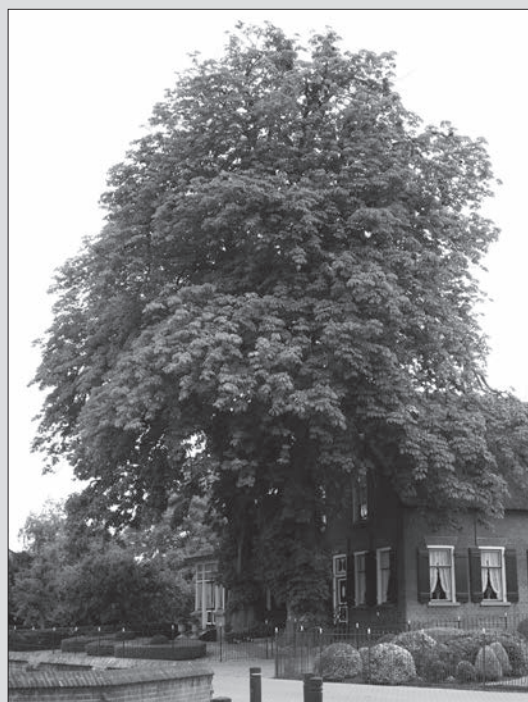
De paardenkastanje, (Latijnse naam *Aësculus*), komt in ons land vrij algemeen voor langs wegen en in parken en tuinen. Er zijn ongeveer 25 soorten bekend, waarvan de meeste zich ontwikkelen tot vrij forse bomen met een maximale hoogte van tegen de dertig meter. De bomen hebben leerachtig, stekelige vruchten, die één of twee grote zaden bevatten. Deze kastanjes verschillen in tal van opzichten van de tamme kastanjes, de vruchten van de *Castanea sativa*.

De exacte ouderdom van de paardenkastanjes op de Hogewaard is niet bekend. Oud zijn ze in ieder geval wel, want ze komen al voor op een kaart van de “Union Postale Universelle” uit maart 1903.

De plataan staat pal voor de “Warnarda en Jacobshoeve”, het omstreeks 1877 gebouwde gemeentelijk monument Hogewaard 12, het woonhuis van de familie Den Oudsten-Vroon. Het gaat hier om een naar schatting 160 jaar oude, vrij zeldzame uit de Oriënt afkomstige Oosterse plataan, die zeer sterk verschilt van de platanen, die tegenwoordig vaak op bedrijfs- en industrieterreinen worden aangeplant, omdat ze goed bestand zijn tegen allerlei vormen van luchtverontreiniging.

De platanen behoren tot het plantengeslacht *Platanus*. Het zijn vrijwel altijd forse bomen met een brede dichte kruin en grote bladeren.

Volgens deskundigen van de Natuur- en Vogelwacht Alblasserwaard hebben de Oosterse plataan en de beide paardenkastanjes hun lange levensduur te danken aan “goede groeiplaatsomstandigheden: ze staan redelijk ongestoord, er komt geen zwaar verkeer op de wortels en er zijn geen verhardingen onder aangebracht, waardoor de uitwisseling en verversing van de bodemlucht ongestoord kan plaatsvinden”.

thema:

Groen van Toen

Evenals in voorgaande jaren zal de Historische Vereniging Ameide en Tienhoven tijdens de Open Monumentendag in het oude stadhuis op de Dam bezoekers in de gelegenheid stellen om via de computer de eigen stamboom te onderzoeken. Het Rijksmonument is daartoe geopend van 10.00 tot 16.00 uur. Ook kunnen de talrijke publicaties van de vereniging ter plaatse worden ingezien en gekocht.

Met behulp van de website <http://burgerlijke-stand.zederik.nl> van de gemeente Zederik, waarin de akten van de burgerlijke stand zijn opgeslagen, kan naar voorouders worden gezocht. Het gaat hierbij om digitale informatie met betrekking tot het openbare gedeelte van de registers van de burgerlijke stand, beginnend in de periode 1812/1813, van de vroegere gemeenten Ameide, Hei- en Boeicop, Leerbroek, Lexmond, Meerkerk, Nieuwland en Tienhoven. De Genealogische Werkgroep van de vereniging heeft enkele jaren geleden de begraafplaatsen van Ameide en Tienhoven in kaart gebracht. Zo zijn van de begraafplaats aan de J.W. van Puttestraat, de voormalige Achterweg, die op 1 januari 1829 in gebruik werd genomen, de namen en begraafdata van alle aldaar begraven personen achterhaald. Ook zijn alle zerken en grafmonumenten van de begraafplaats gefotografeerd.

Hetzelfde is gedaan voor de begraafplaatsen, die zijn gelegen aan de Broekseweg in Ameide en achter de Tienhovense kerk. De gemeente Zederik heeft medewerking verleend aan het onderzoek door archieven en begraafgegevens beschikbaar te stellen. De aldus verkregen informatie is geordend en samengebracht in een Cd-rom, die tijdens de Open Monumentendag voor vijftien euro verkrijgbaar is.

Verder heeft de werkgroep de doop-, trouw- en begraafboeken van Ameide en Tienhoven toegankelijk gemaakt. Alle namen die in deze boeken voorkomen, zijn verwerkt in de computer, waardoor heel snel naar voorouders kan worden gezocht. Ook de originele teksten van deze boeken zijn beschikbaar, omdat daar scans van gemaakt zijn.

Er is een Cd-rom samengesteld, waarop de elektronische klappers en gescande boeken zijn opgenomen. De prijs daarvan bedraagt twintig euro voor niet-leden en vijftien euro voor leden van de vereniging.

Poppenhuis naar ontwerp
Gerrit Rietveld 1940-1950
uitvoering Koos van Vliet, Ameide
1951-1952
collectie Brooklyn Museum –
schenking Marcus S. Friedländer

Reacties van lezers

Enige tijd geleden bezocht ik de grote tentoonstelling van poppenhuizen in het Haags Gemeentemuseum. Bij het betreden van de tweede zaal stond ik tot mijn niet geringe verbazing recht tegenover het door de befaamde Utrechtse architect Gerrit Th. Rietveld (1888-1964) ontworpen poppenhuis van de familie Jesse, waarvan het gezinshoofd Nico Jesse van 1945 tot 1956 als huisarts in Ameide was gevestigd. Herman Beckmann heeft het huis uitgebreid beschreven in de editie 2005-I van het Nieuwsblad. Bij het poppenhuis waren bordjes met de volgende teksten aangebracht:

“Poppenhuis naar ontwerp Gerrit Rietveld,
1940-1950
uitvoering Koos van Vliet, Ameide, 1951-1952
collectie Brooklyn Museum
schenking Marcus S. Friedländer”

“Dolls house based on a design by Gerrit Rietveld
1940-1950
made by Koos van Vliet, Ameide, 1951-1952
collection Brooklyn Museum
donated by Marcus S. Friedländer”

Uit deze teksten kan worden afgeleid dat het Haags Gemeentemuseum het poppenhuis voor de duur van de tentoonstelling tijdelijk in bruikleen had van het Brooklyn Museum in de Verenigde Staten.

Hans van den Heuvel-van der Kooi,
Vianen

De redactie voegt hieraan toe dat de inmiddels hoogbejaarde Jacobus (Koos) van Vliet jarenlang aan de Tienhovense Kerkweg heeft gewoond. Hij verblijft nu in het woon- en zorgcentrum “Open Vensters” in Ameide. Aan het poppenhuis is destijds gewerkt door Willem Bleijenberg en Peet Streefkerk, die in dienst waren bij het toenmalige timmerbedrijf Van Vliet Ameide BV.

De Friese Geheime Dienst is nog steeds bezig met het onderzoek

Herman Beckmann

Begin maart 2012 werd ik door Jack Laroo attent gemaakt op een artikel dat was gepubliceerd in de bijlage van *De Groene Amsterdammer* van 3 maart 2012. Deze bijlage was geheel gewijd aan de tentoonstelling *God Save the Queen: Kunst, kraak, punk: 1977-1984* in het Centraal Museum in Utrecht.

In het artikel *De laatste vrije media van het westen* beschrijft Menno Grootveld¹ het nieuwe fenomeen eind jaren zeventig in Amsterdam: kabeltelevisie.

‘De TV-antennes konden van het dak want de televisiesignalen werden nu per coaxkabel aangeleverd. Grote schotelantennes vingden de ethersignalen op. Dat was tegelijkertijd ook de achilleshiel van het systeem. Want als de uitzending van bijvoorbeeld Nederland een beëindigd was, stond dat kanaal als het ware leeg. Dus werd het gekraakt. Men moest wel met zijn zender recht voor de schotelantenne gaan zitten.

Een van deze zenders was Rabotnik TV. En een van hun mooiste reportages ging over het piepschuimvlot van Robert Jasper Grootveld, dat in Ameide aan de Lek op raadselachtige wijze in vlammen was opgegaan. Ter plekke werden twee jongetjes uit de buurt geïnterviewd. Een van hen vertelde vol vuur hoe Jasper een week na de brand plotseling in de kerk opdook:

‘Hij ging heel raar doen en met zijn armen zwaaien. Toen rende hij de kerk uit en gingen de dominee en de koster achter hem aan.’ Vervolgens kwam Jasper zelf in beeld, in beschonken toestand, bij het schamele licht van een met een oude krant omhuld peerkje. ‘De Friese Geheime Dienst is nog steeds bezig met het onderzoek naar de brand’, verklaarde hij plechtig.’

Aan boord van het vlot, dat uit Schoonhoven kwam, was behalve Robert Jasper Grootveld ook Arie Taal. Ik heb hem opgebeld en kreeg het volgende verhaal te horen: ‘Het geheel speelde zich af in september 1982. Robert Jasper was in juli zijn vijftigste verjaardag gaan vieren in Antwerpen en daar blijven hangen. Hij was manisch depressief en dronk veel te veel. Ik ben toen naar Antwerpen gegaan om hem op te halen. Voor het vervoer maakten wij gebruik van een zelf gebouwd vlot. We vertrokken uit Schoonoord² en het vlot strandde bij Ameide op een strandje.

¹ Menno Grootveld is geen familie van Robert Jasper Grootveld.

² Arie bedoelde Schoonhoven.

De Friese Geheime Dienst kwam oorspronkelijk uit Amsterdam. De tekstschrijver Mac Ernst was getrouwd met een Friese dame, die meerdere keren per dag checkte of hij nog nuchter was. Elke keer als zij belde, gaven zijn collega's van het reclamebureau waar hij werkte, de telefoon door met de mededeling: 'De Friese Geheime Dienst'. Op een later tijdstip werd de uitdrukking geadopteerd door Robert Jasper Grootveld, de anti-rookmagiër en profeet van de PROVO-beweging. De FGD werd een netwerk van vrije onafhankelijke geesten die gevoelige informatie uitwisselden.

Door springtij kwam het vlot nog hoger te liggen en waren wij niet meer in staat het vlot los te trekken. De politie heeft ons toen naar het station gebracht waar wij een trein naar Amsterdam namen. Later is het vlot in brand gestoken.’

Volgens de heer Taal zou de toenmalige brandweercommandant er meer van weten. Dat was Rinus Dane die tegenwoordig in Hilvarenbeek woont. Rinus verwees mij naar Wim de Ruiters uit de Iepenlaan. Maar hij vertelde wel dat het Amsterdamse tweetal hoogstwaarschijnlijk de voorzitterskamer uit het gemeentehuis had meegenomen! Wim de Ruiters vertelde dat de brandweer heeft getracht het vlot vlot te trekken, maar dat mocht niet van Rijkswaterstaat. Hij wist waar het vlot precies gestrand was, op het strandje van de heer Roest in Tienhoven, Lekdijk 10a.

De heer Roest had jammer genoeg geen foto's van het gebeuren. Ook zijn broer niet. De Amsterdammers sliepen meestal overdag op het vlot en trokken er 's avonds op uit. Soms kochten ze melk van hem. Arie had op een zondag een spelende transistorradio opgehangen in een boom op het Tienhovense kerkhof. Op het strandje van de heer Roest lag een halfvergane roestige roeiboort. Robert Jasper had op de boot in fraaie letters 'Jagthaven Roest' geschilderd. De heer Roest opperde dat misschien zijn vroegere buurman Leen van Dieren nog foto's van het gebeuren had. Dat was niet het geval.

Wat nu? Ik heb een E-mail gestuurd aan Henk Blom op de Kerkweg. Hij was een tijdlang Kerkvoogd van de Nicolaaskerk in Tienhoven. Henk wist dat de moeder van Immy Blokland-Wapstra nog een foto

naar de brand

had van het vlot en dat de twee jongetjes van de reportage van Rabotnik TV hoogstwaarschijnlijk de broers Wolter en Piet Wapstra waren. En dat een van de broers aan boord van het vlot was geweest. De dominee die Robert Jasper Grootveld achterna zat was ds. Kalkman en de koster, de inmiddels overleden heer de Jong.

Ongeveer een week nadat ik met de heer van Dieren had gesproken belde hij mij op met de mededeling dat zijn dochter Ada de Vries-van Dieren uit Nye-trijne in Friesland wel een foto van het vlot had. Ada had de foto als dertienjarig meisje gemaakt met een Polaroid-camera (foto rechtsboven).

Het piepschuimvlot van Robert Jasper Grootveld, dat in Tienhoven aan de Lek op raadselachtige wijze in vlammen was opgegaan.

De bijdrage van de heren Grootveld en Taal in het gastenboek van Ameide-Tienhoven

Herman Beckmann en Jack Laroo

Jack wist zich te herinneren dat hij in het heel grijze verleden een keer het gastenboek van Ameide had doorgebladerd en toen een mededeling van de heren Grootveld en Taal had gezien.

Maar waar was het gastenboek? Zeer recent is begonnen met de herinrichting van de trouwzaal van het stadhuis. Een van de zaken die werden verwijderd, was het bureau, dat rechts in de hoek achterin stond. Zou daar het gastenboek in bewaard zijn?

We hebben contact opgenomen met Dik Bogaard van de gemeente in Meerkerk. Die wist ons te vertellen dat het gastenboek inderdaad in het bureau was gevonden en terstond in een kartonnen doos geretourneerd is naar het stadhuis in Ameide.

Via Jetty Stasse zijn we inderdaad in het bezit van het gastenboek gekomen.

En daar stond de mededeling van de twee Amsterdammers in. (Zie afbeelding rechts)

De tekst luidt als volgt:

'Ter gelegenheid van het bezoek van Gozer's matras en Jasper Grootveld, van het reclamebureau Sneek, spreekt met gespeten tong, OOG en OOR, vertel het door aan het kantoor, en Arie Taal', directeur van de Jacobs ladder Construction Company, dankbaar voor de jagthaven van boer Roest in Tienhoven, wij zijn gaarne temeiers

24 augustus 1982
15.12.12. pm

Arie Taal

De bovenstaande tekst is in het Nederlands gesteld, maar wat betekent het? Allereerst, wat is Gozer's matras? Na enige slapeloze nachten zag Jack het Licht! 'Gozer's Matras' moet de naam van het vlot zijn. Maar wie was Gozer? Een man?

In zo'n geval verdient het voorkeur terug te gaan naar de bron: Arie! We kregen het volgende antwoord: 'Gozer was de herdershond van Jasper en het piepschuim vlot heette daarom 'Gozers matras'. Een ouder vlot heette 'de Gooise matras'. Dat sloeg op de losse zeden die gangbaar waren in Hilversum. Thea, de vrouw van Jasper, werkte voor de VARA'

Robert Jasper werkte voor het 'Reclamebureau

1 De Jacobs Ladder Construction Company werd in 1967 door Arie Taal opgericht om mensen, posters en LP's vanuit Londen naar Amsterdam te brengen.

Sneek'. In een van zijn E-mails vraagt Jack zich af of er een verband bestaat tussen de 'Friese Geheime Dienst' en het reclamebureau. Volgens Jack is dat het geval: 'Het lijkt wel of Grootveld en Taal hun boodschappen bij voorkeur gecodeerd doorgeven. Alleen toegankelijk voor insiders. De enige, die ons daarover kan inlichten is Arie Taal zelf, maar of hij ook die vraag wil beantwoorden is hoogst onzeker.

We krijgen nog wel een hint van hem: **'spreekt met gesloten tong'**. Vandaar/'OOG EN OOR/Vertel het door/ Aan het kantoor' Jack schreef: 'Let op, Herman, volgens mij is dat de **'Friese Geheime Dienst'**. Deze pagina uit het gastenboek moet zo uitgelegd worden!'. We hebben hier (1982) te maken met twee mannen, die omstreeks de vijftig zijn, maar nooit 'volwassen' werden, nooit hun verantwoordelijkheid namen. Ze zitten volop in het stadium van een 'rebellencub' met alle beperkingen van dien. Daar is niets mis mee, dat houd je jong. Maar daardoor konden ze ook die voorzittershamer probleemloos jatten.

Dat de heren 'gaarne temeiers' zijn is een dubieus grapje: (Temeie(r); <hebreuws: temea='onrein'; jiddisch: temaje='van lichte zeden')²

2 Navraag bij Arie Taal leerde ons dat hij 'Termeiers' bedoelde.

ter gelegenheid van het bezoek van Gozer's matras en Jasper Grootveld, van het reclamebureau Sneek, spreekt met gesloten tong, OOG en OOR vertel het door aan het kantoor, en Arie TAAL, directeur van de Jacobs ladder Construction Company, dankbaar voor de jagthaven (van boer) Roest in Tienhoven, wij zijn gaarne temeiers

24 augustus 1982
15.12.12. pm

Arie Taal

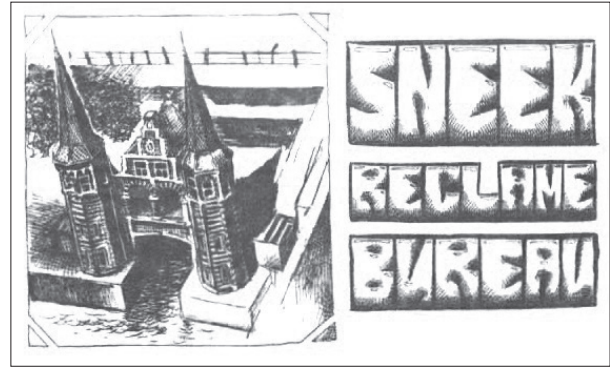
'Nog een paar opmerkingen:

Robert Jasper Grootveld's grootvader was politieagent in, u raadt het al, Sneek. Sneek wordt door het Engelse 'Snake' gelijkkluidend vertaald.

Sneek wordt door Engelsen uitgesproken als 'Sneak'. 'sneaky' = stiekem.

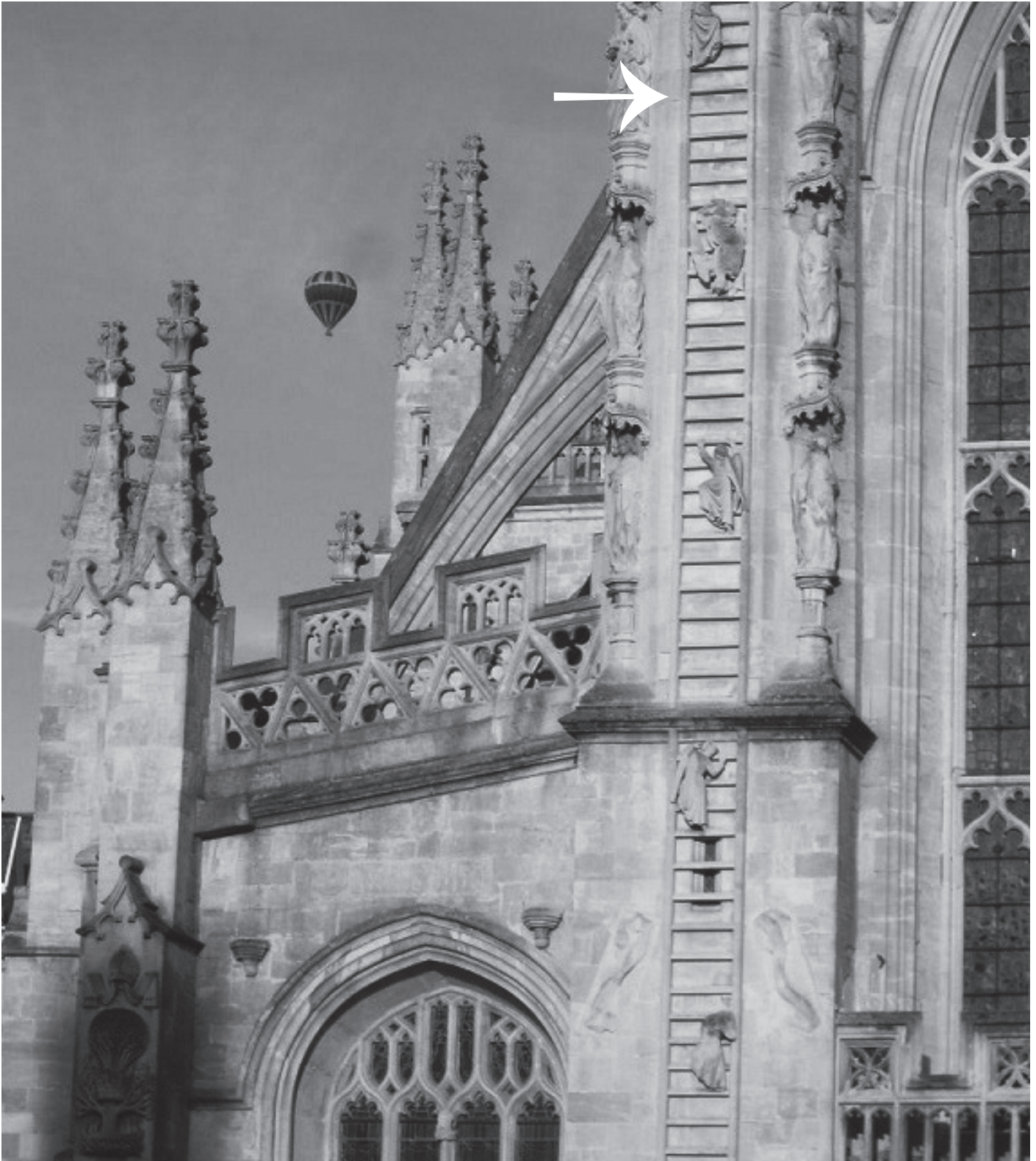
De Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer wordt ook wel 'Commissie Stiekem' genoemd.

Tel op: Sneek + snake + sneaky = (een verwijzing naar de 'Friese') Geheime Dienst'.

Het logo van het Anti Reclame Bureau Sneek.

Onder: De Jacobs ladder, aangeduid met pijl, op de Abdijs in Bath, Engeland. Engelen gaan de trap naar de hemel op en af.

Een curieuze brand op de Lek bij de Koekoekswaard

Hans van den Heuvel

Twee leden van onze vereniging, de op respectievelijk 18 juli 1949 en 24 juni 1950 in Ameide geboren Gerard en Gerrit Streefkerk, die naar eigen zeggen “in ieder geval geen naaste familie van elkaar zijn”, kunnen zich het tumult dat Robert Jasper Grootveld zo’n dertig jaar geleden in Ameide en Tienhoven veroorzaakte nog levendig herinneren. Beiden waren in eerste aanleg actief in de sector van de bouwnijverheid: Gerard werkte bij Mourik Groot-Ammers BV en Gerrit in zijn geboorteplaats bij het aannemersbedrijf van de gebroeders Streefkerk, waartoe ook zijn vader Isaac behoorde. In 1979 ging de eerste over van de private naar de publieke sector. Hij was 33 jaar in gemeentedienst, eerst in Ameide en Tienhoven en vanaf 1 januari 1986 in Zederik. Zijn (achter)naamgenoot werd na de beëindiging van het familiebedrijf praktijkleraar metselen en tegelzetten aan het Alberda College in Rotterdam.

Gerard en Gerrit werden voor het eerst met de anti-rook magiër geconfronteerd, toen ze op maandag 23 augustus 1982 in het begin van de avond met de vrijwillige brandweer van Ameide en Tienhoven gingen oefenen op de Koekoekswaard, aan het “eind van Tienhoven”, tegenover de boerderij van Van Dieren. Dat was ook de plaats, waar het ruim bemeten vlot van piepschuim van Grootveld en diens kompaan Taal aan de Lekoever vast was komen te zitten. Het duo had toen overigens al een lange reis achter de rug: vanuit Amsterdam via de Noordzee naar Antwerpen, vanwaar de terugtocht via de grote rivieren was aanvaard. De laatste aanlegplaats voor de stranding was Schoonhoven.

Volgens de Streefkerken was het “aan boord van het vlot een grote bende”, niet in het minst door een bonde verzameling oude fietsen en verkeersborden. Het geheel werd bewaakt door een “Gozer” geheten herdershond, wat de Amsterdammers er toe had bewogen hun vlot “Gozers matras” te noemen.

Ons lid Cees Bakker, de laatste burgemeester van Ameide en Tienhoven, wilde het vlot “weg hebben”, mede met het oog op de scheepvaart op de Lek. Dit had tot gevolg dat de brandweer binnen 24 uur wederom uitrukke, ditmaal om het zand rondom het “vaartuig” weg te spuiten. Deze operatie leidde uiteindelijk tot niets, omdat het vlot na aanvankelijk te zijn vrijgekomen aan de andere kant van een krib weer vast raakte.

In de daaropvolgende periode bracht het tweetal in de directe omgeving veel in beroering. Zo werden de voorzittershamer en de fiets van burgemeester Bakker ontvreemd en werd de eredienst in de Tienhovense kerk verstoord. Ook werd dominee Kalkman, destijds de hervormde predikant van Ameide en Tienhoven, bij nacht en ontij lastig gevallen in zijn pastorie.

Bij Gerrit Streefkerk was de maat ten langen leste vol. Wetende dat de plaatselijke politieagenten in de avonduren van de achtste september van dat jaar in het stemlokaal aanwezig dienden te zijn “ter handhaving van rust en orde” bij het openen van de stembus, besloot hij op die dag in actie te komen, ook al omdat hij niet wilde dat de gemeente “met de winter in aantocht” het levensonderhoud van de schavuiten zou moeten bekostigen. Voorafgaande aan het in brand steken van het vlot rolde Gerrit laat in de middag een van de firma Hamoen uit Ameide afkomstig vat met tachtig liter “verlopen olie” ter plaatse van de Lekdijk af.

Zo kon het gebeuren dat de brandweer op die dag om 19.45 uur – voor de derde keer in zeventien dagen – werd ingezet, waarbij de beide Streefkerken tot de spuitgasten behoorden. Dat verliep trouwens niet zonder strubbelingen, omdat boer Klaas Roest, die veel hinder van Grootveld en Taal had ondervonden, in eerste instantie niet bereid was om een toegangshek te openen.

Eenmaal aangekomen op de “plaats delict” liet de brandweer het vlot onder het toezien oog van gealarmeerde functionarissen van Rijkswaterstaat en de Rivierpolitie “gecontroleerd uitbranden”, wat op en boven de Lek tot een gigantische rookontwikkeling leidde. De commandant van de brandweer, hoofd gemeentewerken Rinus Dane, tekende in het logboek aan dat er sprake was van “een gezellige brand met bier en een borrel erbij”.

De Rivierpolitie heeft proces-verbaal van de brand opgemaakt, maar dat heeft voor zover ik heb kunnen nagaan geen gevolgen gehad. Gerrit Streefkerk, die in dit verband nooit werd gehoord, laat staan verhoord, liet ruim een jaar na de brand in kleine kring weten het vlot te hebben aangestoken.

Gerard (l) en Gerrit Streefkerk op de "plaats delict", waar zij dertig jaar geleden de "gezellige brand" blusten.

Tegen anti-rook magiër tien weken gevorderd¹

‘Vuur uit de hand gelopen’

De officier van justitie bij de Amsterdamse rechtbank heeft 10 weken gevangenisstraf, waarvan vier voorwaardelijk met drie jaar proeftijd, geëist tegen de veelbesproken anti-rook magiër Robert Jasper G. Hij achtte hem schuldig aan het opzettelijk brandstichten in een oud huisje in de Korte Leidsedwardsstraat te Amsterdam, waar G. een ‘anti-rook kerk’ had ingericht en voering in seances waarbij veel vuur en rook te pas kwam.

Te korte pantalon

‘De bedoeling was rook met rook te verdrijven’ aldus de 30-jarige ex-glazenwasser. Maar op de 19de april van het vorig jaar was het hem wat uit de hand gelopen. De anti-rook kerk brandde geheel uit. Robert Jasper, gekleed in een geleende te korte jacquetpantalon, hoge rijgschoenen en een gestreept colbert, legde ter zitting een verklaring over, waarin stond dat hij zich distantieerde van de subsidieverlening aan het Koningin Wilhelminafonds, dat een anti-rookactie onder de jeugd gaat voeren en dat hij zelfs overweegt om geheel op te houden met zijn anti-rook propaganda. De tekst was echter wat vaag.

Kleren dicht

President mr. J. Knottenbeld bleek meer geïnteresseerd in de persoon van de anti-rook magiër dan in de brandstichting, die verdachte trouwens grif toegaf. Op de vraag wat hij in de toekomst zou doen, antwoordde G.: ‘Ik word cabaretier’.

President: ‘In welk cabaret kan ik u dan zien en gaat u daar zingen of voordragen?’

G.: ‘Ik weet nog niet wat het gaat worden. Het zal in elk geval iets geheel nieuws zijn.’

President: ‘Het is wel duidelijk dat u iets hebt tegen het roken en dat u geen vriendje bent van de sigaretenfabrikanten, maar u rookt zelf toch erg veel.’

G.: ‘Ik rook heel erg veel. Ik ben er aan verslaafd. Maar dat roken was nodig voor mijn actie.’

Kijk u moet mij zien als een exhibitionist ...’

President: ‘Als u uw kleren maar dicht houdt mag dat wel...’

G.: ‘Voor mijn seances had ik veel sigaretten nodig en teksten en vuur. Op de bewuste avond werd er een film gemaakt voor de televisie en ik wilde 3 miljoen

kijkers overtuigen. Toen ik het vuur aanstak is het een beetje uit de hand gelopen. Maar dat vuur was nodig als onderdeel van de cultus om rook met rook te verdrijven.

President: ‘En tranen in de ogen te krijgen.’

G.: ‘En hoesten, veel hoesten, mijnheer de president.’

Actie

In het reclaseringsrapport werd gesproken over de grote angst van Robert Jasper voor kanker. Hij had de meest uiteenlopende beroepen gehad, van zeeman tot filmfigurant, en hij heeft opmerkelijke prestaties op zijn naam staan, zoals het rijden met een bakfiets naar Parijs. De afgelopen twee jaar had hij niet meer gewerkt, doch zich geheel aan zijn anti-rook acties gewijd. Vrienden voorzagen hem van kleren, eten, nachtlogies en sigaretten.

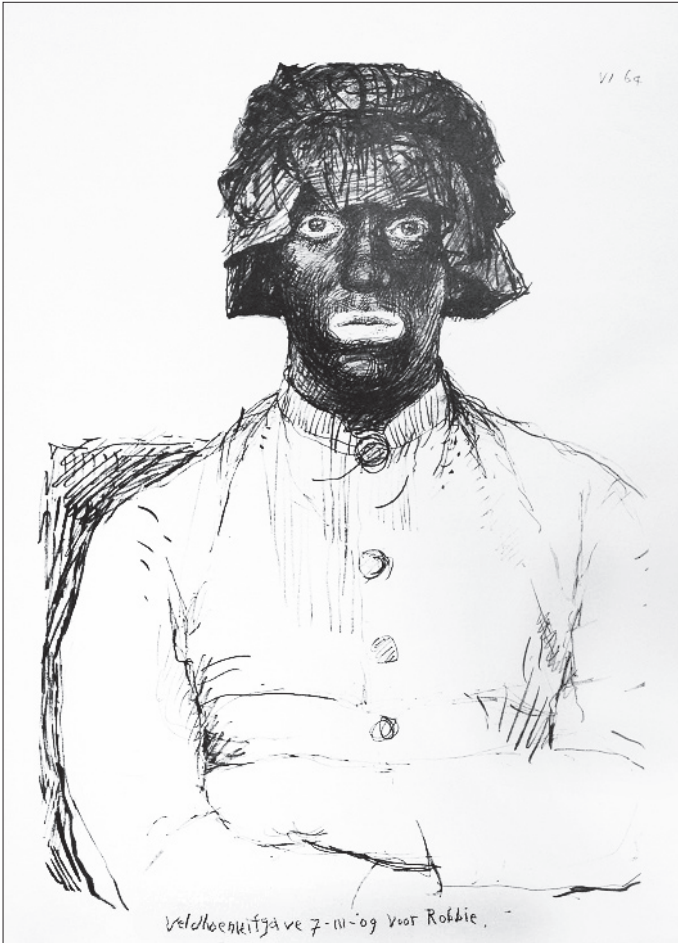
Een psychiatrisch rapport noemde de anti-rook magiër op enkele punten verminderd toerekeningsvatbaar. De rechtbank die voor deze zaak extra tijd had uitgetrokken bepaalde de uitspraak op 26 juni.

Anti-K-kerk nu Klaas-kerk

De Leidseplein-figuur Robert Jasper G. te Amsterdam, die van zich deed spreken door zijn merkwaardige anti-rookacties heeft in een schriftelijke verklaring, die hij de president van de rechtbank overhandigde, aangekondigd, dat hij zijn anti-K-kerk, waarin hij anti-rookseances hield, zal opheffen en het pand de functie zal geven van Klaas-kerk, gewijd aan een nieuw beleven van het Sint Nicolaas mysterie. Zijn anti-K-kerk in de Korte Leidsedwardsstraat heeft hij van de eigenaar, de restaurateur Nicolaas Kroese, gratis in gebruik.

¹ Dit artikel verscheen in het *Nieuwsblad van het Noorden* op 20 juni 1963.

Robert Jasper Grootveld (1932-2009)

“Dat de twintigste eeuw niet in zijn geheel ongemerkt aan dit land voorbij is gegaan is te danken aan één persoon. Eén man die dit land een totaal ander aanzien heeft gegeven, die alle verhoudingen door elkaar heeft geschud. En geheel in de lijn van zijn genialiteit is hij ook in de vergetelheid geraakt.” (Freek de Jonge)

Bovenstaande tekening is gemaakt door Aat Veldhoen en stelt de anti-rookmagiër Robert Jasper Grootveld voor zoals hij er uit zag tijdens een van de vele ‘happenings’ op het Spui in Amsterdam bij het *Lieverdje*¹.

In de jaren zestig werd het *Lieverdje* het trefpunt van de anti-rookmagiër Robert Jasper Grootveld en zijn aanhang. Koosje Koster provokeerde de Amsterdamse politie door het uitdelen van krenten. De on-

¹ Het *Lieverdje*, dat een Amsterdams straatschoffie voorstelt, werd gemaakt door de beeldhouwer Carel Kneulman. Het werd gesponsord door de Koninklijke Verenigde Tabaksindustrieën Mignot & De Block N.V uit Eindhoven.

Provo's tijdens een happening bij het Amsterdamse Lieverdje op het Spui, 20 maart 1966. Het Lieverdje heeft een oranje sjaal om en staat in de brand, vlugschriften liggen op de grond.

beheerste reacties van de ‘kippen’ leidden weer tot provocaties, en zo ontstond rond het Lieverdje de beweging Provo. Grootveld verklaarde later dat hij van de confrontaties met de politie soms een “manische euforie” over zich heen kreeg. De timmermanszoon Robert Jasper was op tweeëntwintigjarige leeftijd een goed verdienende maar ontevreden ijscoven-ter. Ontevreden, omdat hij op zoek was naar het doel van zijn leven. Hij was geen homoseksueel, maar onderhield toch relaties met Wim Sonneveld² en Gerard Reve³. Daardoor belandde hij in de kringen van de Amsterdamse kunstenaars en intellectuelen. Hij besloot alle schepen achter zich te verbranden en in 1954 per bakfiets naar Parijs te gaan.

Op het onmetelijk uitgestrekte Franse platteland stopte hij bij een kerkhof. Hier lagen gesneuvelde soldaten uit de Eerste Wereldoorlog begraven. Hij kreeg honger maar had niets anders te eten dan een paar gebakken uien. Resultaat: maagpijn, overgeven en diarree.

Op dit kerkhof zag hij het licht: hij wilde beroemd worden! Thuis gekomen maakte hij in opdracht van Jan Vrijman⁴ nog een reportage over Lou de Palingboer⁵, maar uiteindelijk koos hij in 1961 om anti-rookmagiër te worden. Hij was ondertussen ook nog ramenwasser bij het modehuis Hirsch geweest. Op sigarettenreclames schreef hij een grote letter K (voor kanker).

² Wim Sonneveld (1917 - 1974) was een Nederlands cabaretier en zanger. Hij wordt als één van de “Grote Drie van het Nederlandse cabaret” van na de Tweede Wereldoorlog beschouwd, samen met Toon Hermans en Wim Kan.

³ Gerard Reve (1923 - 2006) was een Nederlandse schrijver en dichter.

⁴ Jan Vrijman (1925 - 1997) (pseudoniem van Jan Hulsebos) was een Nederlands journalist, cineast en columnist. Hij schreef jarenlang onder het pseudoniem Journaille een column in Het Parool, en wordt beschouwd als de bedenker van het begrip nozem.

⁵ Lou de Palingboer (uitspraak: *Lauw*, bijnaam van *Louwrens Voort-huijzen*) (1898 - 1968) was een Nederlands charismatisch leider van een nieuwe religieuze beweging. Ondanks het geringe aantal volgelingen, besteedden de Nederlandse media relatief veel aandacht aan deze “sekteleider”, zoals zij hem over het algemeen betitelden.

Dit leidde er toe dat hij in december 1961 werd gearresteerd en voor enige tijd in het cachot verdween.

Robert Jasper had de beschikking gekregen over de garage van Nicolaas Kroese⁶ aan de Korte Leidsedwardsstraat in Amsterdam, die hij tot anti-rooktempel verhief. Hij hield er zijn manifestaties, de zogenaamde 'happenings'. Harry Mulisch⁷ en Ramses Shaffy⁸ waren hierbij vaak aanwezig. Na een paar 'happenings' ging het mis, de anti-rooktempel vatte vlam tijdens een te intense sessie. Grootveld werd schuldig bevonden, maar werd slechts veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf. Samen met Bart Huges⁹ ontwierp hij het symbool voor Amster-

6 Nicolaas Kroese (1905-1971) werd in Amsterdam geboren; na 1945 oprichter van een aantal eethuisjes die populair werden bij vooral Amerikaanse toeristen zoals bijvoorbeeld zijn restaurant d'Vijff Vlieggen. Kroese werd bekend om zijn krankzinnige 'wetenschappelijke' theorieën en inzichten die hij door middel van talloze telegrammen aan bekende personen verspreide.

7 Harry Kurt Victor Mulisch (1927 - 2010) was een Nederlands schrijver.

8 Ramses Shaffy (1933 - 2009) was een Nederlands chansonnier en acteur. Na een carrière als acteur bij de Nederlandse Comedie maakte Shaffy sinds de jaren zestig furore als zanger. Liedjes als *Sammy*, *Wij zullen doorgaan*, *Pastorale*, *Laat me en Zing, vecht, huil, bid, lach, werk en bewonder* uit de jaren zestig en zeventig werden klassiekers. (Zie ook: *Ramses Shaffy en Ameide* in het Verenigingsblad van maart 2010).

9 Hugo Bart Huges (1934 - 2004) baarde in 1965 opzien - hij was toen een medicijnenstudent - doordat hij aankondigde een gat in zijn hoofd te willen boren om zo tot een verruimd bewustzijn te komen (trepanatie). Hij kwam op dit idee door te kijken naar enkele Afrikaanse stammen die dit ritueel ook uitvoerden. Deze operatie zou door enkele van zijn vrienden worden uitgevoerd (waaronder Simon Vinkenoog), maar deze trokken zich terug. Op 6 januari 1965 voerde Huges zijn experiment uit. Enige dagen later bleek dat Huges de 'operatie' bij zichzelf had uitgevoerd met behulp van een boormachine van Black & Decker. Hij overleefde dit, maar werd toch twee dagen ter observatie opgenomen in het Wilhelmina Gasthuis omdat men twijfelde aan zijn mentale gezondheid.

dam als het magisch centrum in de delta; zijnde: een appel in een driehoek.

In het midden van 1964 verscheen Grootveld zaterdagavond om 12 uur in een zwarte pietenkostuum bij het standbeeld van het *Lieverdje* op het Spui. Volgens de anti-rookmagiër vormde dit beeldje 'het magisch centrum van de Amsterdamse asfaltjungle'. Het symboliseerde voor hem 'de verslaafde consument van morgen' en de 'plastic mens'.

Hij danste dan om het beeldje in een wolk van zijn eigen sigarettenrook en riep bezweringen als: 'Uche, Uche, Uche' en 'Klaas komt'. Robert Jasper was al vanaf zijn derde in de ban van Sinterklaas en verkondigde al jaren: 'Kaas komt'. Tot zijn eigen verbazing kreeg hij gelijk! Klaas kwam, al heette hij dan Claus von Amsberg.

De 'happening' kan worden uitgelegd als een commentaar op de heersende mores; zeggen dat je ergens tegen bent maar het ondertussen wel doen.

Het idee voor de witte fiets dateert uit 1965. Het witte fietsenplan - gratis fietsen in collectief eigendom - was een van de vele witte plannen die Provo dat jaar presenteerde. Het was bedoeld om de luchtverontreiniging in de binnenstad terug te dringen. Op 28 juli werd een pamflet ("PROVOKATIE nr. 5") uitgedeeld tijdens de wekelijkse happening van Robert Jasper Grootveld bij Het Lieverdje. De eerste witte fiets - een exemplaar dat ter plekke werd witgeschilderd - werd meteen door de politie in beslag genomen. Met de

schilder Theo Kley¹⁰ richtte hij het Exotisch Kitsch Conservatorium op, dat weer overging in de Insekten-sekte/het deskundologisch laboratorium, waarbij ook Aat Veldhoen¹¹, Simon Vinkenoog¹², Max Rene-

10 Theodorus Johannes (Theo) Kley (Rotterdam, 30 december 1936) is een Nederlands beeldend kunstenaar. Hij is een van de oprichters van het Deskundologies laboratorium. Kley groeide na het bombardementen op Rotterdam op in Breda. Hij volgde aldaar een opleiding tot instrumentmaker en vervolgens tot goudsmid, en deed van 1951 tot 1955 de vierjarige opleiding tot industrieel ontwerper, illustrator en reclameontwerper aan de Akademie voor Kunst en Vormgeving St. Joost. Van 1957 tot 1960 studeerde hij aan de Jan van Eyck Academie te Maastricht. Van 1960 tot 1964 maakte Kley reizen door Zuid-Europa, zuidoost Turkije, Rhodesië en Kenia. Hij raakte door de rotsschilderingen van de Bosjesmannen geïnspireerd en had een tentoonstelling in Rhodesië. Na deze periode trad hij in 1964 in het huwelijk met de beeldhouwster Josephine van den Bergh. Hij vestigde zich aan de Oudezijds Achterburgwal te Amsterdam. Deze stad, en met name het dorpje Ruijgoord bij de stad, vormde voortaan zijn uitvalsbasis. Op het dak van zijn woning legde Kley een enorme daktuin aan die hij in 1996 zou ontmantelen. In 1968 richtte Kley het Eksoties Kietsj Konservatorium op, en in 1969 was hij een van de oprichters van de Insektensekte. In datzelfde jaar schreef hij samen met Roelof Kiers (VPRO) de televisie-opera *Moeder wat is er mis met deze planeet*. In 1971 richtte hij samen met Max Reneman en Robert Jasper Grootveld het Deskundologies laboratorium op. In 1972 was hij met Guus Boissevain, Aad van der Mij, Rudolf Stokvis en de dichter Leo van der Zalm oprichter van het Amsterdams Ballon Gezelschap. Deze 'harde kern van de zachte luchtvaart' maakte vanaf 1973 met een oude autobus, 'luchtbus' genaamd, reizen van Ruijgoord naar Tibet, India en Mongolië. Kley is nog altijd als beeldend kunstenaar actief.

11 Aat Veldhoen (1934) is een Nederlandse kunstschilder.

12 Simon Vinkenoog (1928 -2009) was een Nederlands schrijver, dichter en voordrachtskunstenaar.

Nicolaas Kroese bij het Lieverdje op het Spui.

man¹³ en Ernst Vijlbrief¹⁴ waren betrokken. Later ontwikkelde Grootveld zich tot vlotenbouwer. Zijn "drijvende tuinen" vervaardigde hij van blokken piepschuim die met synthetisch doek werden omwikkeld, waarna er om het geheel een net werd geknoopt. Op de vloten werd aarde gestort zodat er planten konden groeien. De eerste drijvende tuinen werden in 2000 overgedragen aan stadsdeel Zeeburg. Grootveld's voorbeeld werd nagevolgd door beeldend kunstenaar Arie Taal¹⁵.

Robert Jasper Grootveld overleed begin 2009 op 76-jarige leeftijd.

13 Max Feiko Reneman (1923 - 1978) was een Nederlandse tandarts en kunstenaar.

14 Ernst Vijlbrief (1934 -2010) was een Nederlandse kunstschilder.

15 Arie Taal (1946) is een Nederlands beeldend kunstenaar.

Amsterdam neemt afscheid van Robert Jasper Grootveld.

AMSTERDAM Robert Jasper Grootveld werd zaterdag in stijl begraven in Amsterdam. De kunstenaar, zelfverklaard magiër en provo-voorloper overleed vorige week donderdag op 76-jarige leeftijd.

Rond elf uur begon een bijeenkomst bij Het Lieverdje op het Spui. Grootveld hield daar in de jaren zestig zijn beroemde happenings. Daarna was er een herdenking in de Doopsgezinde Singelkerk. Daar spraken onder anderen oudprovo Luud Schimmelpenninck en dichter Simon Vinkenoog.

Vervolgens vaarde de kist van Grootveld op een vlot door de grachten en over de Amstel naar begraafplaats Zorgvlied.

Grootveld werd ook bekend vanwege zijn drijvende tuinen op vloten. In 2007 kregen die tuinen een definitieve plek bij het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis in Amsterdam.

Het geslacht Pelt

Hans van den Heuvel

In de editie 2011-2 van het Nieuwsblad kan worden nagelezen wat leden van het geslacht Pelt er toe bracht om op 7 mei 2011 in Ameide en Tienhoven een reünie te organiseren. In het desbetreffende bericht wordt gewag gemaakt van een publicatie over de geschiedenis van dit geslacht van de hand van de heer F.H.J. (Fred) van Aesch uit Ouderkerk aan den IJssel, die werd opgenomen in "Ons Nageslacht", het maandblad van de "Hollandse Vereniging voor Genealogie" (jaargang 65; juli-augustus 2010). De tekst van de publicatie is te lang om integraal te worden overgenomen. Daarom snijd ik dit artikel toe op de tekstgedeelten, die het meest interessant zijn voor leden van onze vereniging.

Van Aesch heeft niet met zekerheid kunnen vaststellen waar de naam "Pelt" (of "Van Pelt") vandaan komt. Volgens hem bestaat de mogelijkheid dat het een verwijzing is naar de plaats Pelt in de provincie Luik in België, in welk geval er sprake zou zijn van een zogeheten "toponiem". Hij voert in dit verband een zekere Willem Jansz. ten tonele, die afkomstig was uit de gemeente Nederpelt (aan de Dommel) in Belgisch Limburg en omstreeks 1660 in het huwelijk trad met Baertgen, de weduwe van Simon Verhagen, de "binnenvader" (= directeur in een wezen- of armengesticht) van het Schoonhovense weeshuis.

De Grote kerk van Schoonhoven met daartegenover bij (6) het oude weeshuis op de kaart van Blaeu van Schoonhoven in 1649.

Toen de inmiddels eveneens "binnenvader" geworden Willem Jansz. in 1603 hertrouwde met Annetje Cornelisdr., noemde hij zich Pelt. Een andere mogelijkheid is dat de familienaam is afgeleid van het beroep "pelter" (= bontwerker).

Hoe het ook zij, de leden van het geslacht waren in eerste aanleg veelal werkzaam als (kleine) zelfstandige ondernemers. Het ging onder anderen om lakenkopers, een olieslager (= eigenaar van een bedrijf, waar uit zaden olie wordt geperst), een bakker en een marktschipper. Het ging hen niet altijd voor de wind. Zo maakt Van Aesch in zijn publicatie enkele malen melding van faillissementen.

De oudste generaties

De oudst bekende telg van het geslacht die in Ameide woonde, was Cornelis Jansz. Pelt. In oude documenten wordt namelijk vermeld dat hij daar in respectievelijk 1609, 1625 en 1630 lidmaat van de Hervormde Kerk, schepen en *heilige-geestmeester*¹ was. Het jaar en de plaats van zijn geboorte zijn onbekend en van zijn ouders is alleen bekend dat zij Jan en Heijltje heetten. Hij moet zijn overleden tussen 20 juni 1630 en 22 maart 1631, en dus niet omstreeks 1647, zoals eerder wel verondersteld werd.

Van zijn Jan Jansz. Pelt geheten jongere broer zijn het geboortejaar en de geboorteplaats evenmin bekend. Hij was in 1588 heemraad² van Ameide en Tienhoven en overleed in de eerstgenoemde plaats op 29 oktober 1613. In de editie 2011-2 van dit blad is de terugplaatsing van zijn grafzerk in de Hervormde Kerk van Tienhoven beschreven.

1 Heilige-geestmeester = lid van het armbestuur van de Hervormde Kerk.

2 Een Heemraad, of Hoogheemraad is een lokale functionaris van een Nederlandse waterschap.

Cornelis Jansz. Pelt trad tweemaal in het huwelijk. Zijn eerste vrouw, met wie hij voor eind december 1599 trouwde, was Ariaentgen Adriaensdr., dochter van Adriaen Willemsz. Decker en Margrieta Petersdr.. Ze overleed voor de maand september van het jaar 1623. De weduwnaar ging op 26 september van dat jaar in "Lopikercapel" in ondertrouw met Elisabeth Gerritsdr., de weduwe van Adriaen Balthasarsz. Otterspoor, die in 1653 stierf.

Uit het eerste huwelijk werden in Ameide zes kinderen geboren, Willem, Leendert, Heijlke Cornelisdr., Dirck, Grietken en Adriaen, van wie het geboortjaar niet in alle gevallen werd geregistreerd. Hetzelfde geldt voor Jan Cornelisz., het enige kind dat uit het tweede huwelijk werd geboren. Willem Cornelisz. Pelt, de oudste zoon van Cornelis Jansz. Pelt en Ariaentgen Adriaensdr., was olieslager, "binnenlands heemraad" en armmeester, schepen en lidmaat van de Hervormde Kerk van Ameide. In 1667 werd hij failliet verklaard.

Zijn echtgenote was de uit Hoornaar afkomstige Geertgen Aertsdr. Baert, dochter van Aert Petersz. Baert en Aeltge Adriaensdr. Het echtpaar had twee kinderen:

1. Aeltie Willemsdr., die op 10 april 1662 in Ameide in ondertrouw ging met de daar geboren Cornelis Jansz. Prins, en
2. Cornelia Willemsdr., van wie uitsluitend bekend is dat ze op 25 maart 1666 in Ameide als doopge-
tuige optrad.

Leendert Cornelisz., de tweede zoon, werd omstreeks 1602 geboren. Hij woonde van 1628 tot 1633 in Gorinchem, maar keerde in het laatste jaar terug naar zijn geboorteplaats, waar hij lakenkoper en eigenaar van een oliemolen was. Hij was tevens kerkmeester van de Hervormde Kerk van Ameide, waar hij na eind juli 1667 overleed. Zijn vrouw, met wie hij op 9 oktober 1627 te Hoornaar in ondertrouw ging, was de daar op 4 november 1607 gedoopte Neeltgen Aertdr. Baert, een zuster van de vrouw van zijn oudste broer. Het echtpaar kreeg zeven kinderen:

1. Aert Leendertsz., zie verder bij de volgende generatie.
2. Grietje Leendertsdr., geboren te Ameide en op 20 april 1671 te Hillegersberg getrouwd met de daar geboren Lauris Maartensz..

3. Cornelis Leendertsz., van wie alleen maar bekend is dat hij in 1673 "scheep ging naar Oost-Indië".
4. Aerjaentje Leendertsdr., die getrouwd was met Jacob Dircksz. Vuijk, schepen van Ameide en overleden voor begin november 1679. Ze testeerde op 3 december 1682, "als weduwe ziek te bed", waarbij haar vier kinderen tot erfgenamen werden benoemd. Haar zwager Maes Maeszn van Necq werd hun voogd.
5. Aentje (of Adriaenken) Leendertsdr., gedoopt op 23 augustus 1629 te Gorinchem en op 18 april 1670 te Schoonhoven in ondertrouw gegaan met de uit Sliedrecht afkomstige Cornelis Adriaensz. Van der Graef.
6. Eelken Leendertsdr., gedoopt te Gorinchem op 16 maart 1631, en
7. Aaltje Leendertsdr., gedoopt op 6 april 1632 te Gorinchem en op 1 mei 1661 te Schoonhoven in ondertrouw gegaan met de daar op 4 november 1635 gedoopte Heijndrik Cornelis de Leeuw, zoon van Cornelis Cornelisz. de Leeuw en Grietje Gerritsdr..

Van Heijlke Cornelisdr., de oudste dochter van Cornelis Jansz. Pelt en Ariaentghen Adriaensdr., is niet meer bekend dan dat ze getrouwd was met Eelis Cornelisz..

Dirck Cornelisz., de derde zoon, was in zijn geboorteplaats bakker en erfde daar in 1647 de "oostzijde van de eerste brandsloot". Hij overleed voor 1676. Zijn vrouw, met wie hij op 10 mei 1635 te Meerkerk in ondertrouw was gegaan, was de in Meerkerk geboren Folckje Cornelisdr. Verkaijck, dochter van Cornelis Jansz. Verkaijck en Maritge Jansdr. de Cort. Van haar is bekend dat ze haar man overleefde en eigenaresse was van "drie morgen³ drie hont in het tweede weer in de polder Sevenhoven onder Ameide".

Uit het huwelijk van Dirck Cornelisz. Pelt en Folckje Cornelisdr. Verkaijck werden twee kinderen geboren:

1. Marittie Dircksdr., die in Schoonhoven woonde, toen ze in augustus 1702 Johannes Ottolander "machtigde om bij het Leenhof van Vianen een leen van twee morgen gelegen op Sevenhoven onder Ameide te verheffen", en
2. Grietje Dircksdr., die op 30 april 1676 in Ameide in het huwelijk trad met de op 14 januari 1649 in Meerkerk geboren Frans Jansz. Hacker, zoon van Jan Fransz. Hacker en Emmichgen Goossens.

Grietken, de jongste dochter, ging op 18 juni 1634 in Gorinchem in ondertrouw met de in Amersfoort geboren molenaar Jan Hendricsz.. Na zijn overlijden hertrouwde ze met Jan Gijsen.

³ morgen = oude landmaat, waarvan de oppervlakte van streek tot streek verschilde (oorspronkelijk: zoveel land als men op één ochtend kon ploegen); hont of hond = landmaat ter grootte van honderd vierkante roeden; weer = strook land tussen twee sloten.

De Moolenaar .

Den Heemel geeft, Wie vangd die heeft.

*Staat imands Moolen wel gedraaid
Zijn wicken worden wel bewaaid ,
En't werck van nooddrift word bedreaven
Wie deddter aan Genaade mis ,
Die toegekeerd van herten is ,
Naa't Eetwíg onophotd'lick Geeven .*

Van Adriaen Cornelisz. Pelt, de vierde en jongste zoon, wordt in de annalen vermeld dat hij in Ameide woonde en schipper en marktschipper⁴ was. Hij was er tevens lidmaat van de Hervormde Kerk en overleed na medio februari 1689. Zijn vrouw, met wie hij voor 1651 in het huwelijk trad, was Swaentje (of Swaentghen) Jan Berentsdr., dochter van Jan Berentsz. alias Jan Berentsz. van Tienhoven en Aertken Ariensdr. (zie ook het vervolgartikel over het geslacht Van Tienhoven in de editie 2010-4 van dit blad). Ze stierf evenals haar man na medio februari 1689. Het echtpaar had drie kinderen:

1. de in Ameide geboren en na begin september 1690 overleden Adriaentghen Adriaensdr.. Ze ging op 5 juni 1664 in Jaarsveld in ondertrouw met de op 29 september 1643 in Vreeswijk gedoopte Lubbert Gerritsz. Uijtman, zoon van schipper/herbergier Gerrit Lubbertsz. Uijtman en Neeltgen Jansdr. van Oostrum. Het echtpaar Uijtman-Pelt, waarvan de man eerder overleed dan de vrouw, woonde in het pand “de (Vergulde) Paauw” in Schoonhoven.
2. Maria Adriaensdr., die geen andere sporen in de geschiedenis heeft nagelaten dan een vermelding

⁴ Marktschipper = beurtschipper, die op marktdagen vaart.

van haar naam in een uit 12 februari 1689 daterend document, en

3. Grietje Adriaensdr., die op 17 november 1767 in Ameide in het huwelijk trad met de daar geboren Gerrit Adriaensz. Verhoef. Ze overleed voor medio februari 1689.

Van Jan Cornelisz. Pelt, het enige kind uit het huwelijk van Cornelis Jansz. Pelt met zijn tweede vrouw Elisabeth Gerritsdr., de weduwe van Adriaen Baltahasarsz. Otterspoor, is alleen maar bekend dat hij waarschijnlijk voor eind mei 1655 is gestorven

In verschillende geschriften van historische aard zijn nogal wat aantekeningen terug te vinden, die betrekking hebben op de handel en wandel van Cornelis Jansz. Pelt en diens naaste verwanten. Ik zet er in chronologische volgorde een aantal op een rij.

22 maart 1631:

“Willem Cornelisz. Pelt, Leendert Cornelisz. Pelt, Heijlken Cornelisz. Pelt, Dirck Cornelisz. Pelt, Grietken Cornelisz. Pelt, Adriaen Cornelisz. Pelt en Jan Cornelisz. Pelt, allen kinderen en erfgenamen van Cornelis Jansz. Pelt, in zijn leven schepen en Heilige Geestmeester binnen Ameide, geprocreeerd⁵ bij Adriaenken Adriaensdr., zijn eerste huysvrouw, en bij Elisabeth Gerritsdr., zijn tweede en laatste huysvrouw, geassisteerd met Cornelis Jansz. Pelt, lakenkooper binnen Schoonhoven, neef, en voorzegde Elisabeth Gerritsdr. als moeder en momberse⁶ van Jan Cornelisz. haar zoon, jonker Hendrick de Brederode van Bolswert⁷, drossaard⁸, en Anthonis Cornelisz., burgemeester, als oppervoogden van alle onmondige weeskinderen, van de kinderen hebben geloot⁹, gesorteerd en gegrondkaveld de navolgende landen, hen aangekomen door het overlijden van de voornoemde Cornelis Jansz. Pelt, hun vader zaliger. De totale waarde van landen wordt geschat op 3.700 carolus¹⁰ guldens, zodat elke hand, dat zijn er zeven, 528 gulden 11 stuivers toekomt”.

7 januari 1635:

“Proces tussen Sebastiaen Aert Prinsen, schout te Ameide, en Elisabeth Gerrits, weduwe van Cornelis Jansz. Pelt, ter ene zijde, en Willem en Leendert Pelt, ter andere zijde, over de verkoopcedule¹¹ van een verkocht huis”.

Nadere informatie: kennelijk betreft het hier een conflict, dat was ontstaan tussen Elisabeth Gerritsdr., de tweede vrouw van Cornelis Jansz. Pelt, en Willem en

⁵ Geprocreeerd = verwekt.

⁶ Momberse = voogdes.

⁷ Hendrik van Brederode van Bolswaert (1592-1676) geniet ten onzent bekendheid in verband met de eerstesteenlegging van het oude stadhuis op de Dam in Ameide in 1644.

⁸ Drossaard = overheidsfunctionaris, belast met de handhaving van recht en orde.

⁹ Bij het “loten, sorteren en grondkavelen van landen” ging het bij benadering om werkzaamheden, die heden ten dage door het Kadaster worden verricht.

¹⁰ Carolusgulden = oude munteenheid, genoemd naar Karel V, die deze munt invoerde. De waarde bedroeg ongeveer f. 2,50.

¹¹ cedule of cedel = schriftelijk bewijsstuk.

Leendert, de oudste en op één na oudste zoon uit diens eerste huwelijk.

3 september 1635:

“Willem Cornelisz. Pelt transporteert aan Jan Gijsbertsz. Verkerck 1 morgen land of ¼ part van 4 morgen land genaamd “Pelten landt”, gemeen met de koper en Jan Cornelisz. Pelt, zijn halve broeder, hem aangekomen bij dode van Cornelis Jansz. Pelt, zijn vader, en bij grondloting met zijn broeders en zusters op 2 juni 1631 hem ten deel gevallen”.

14 januari 1645:

“Adriaen Cornelisz. Pelt, schipper alhier (= te Ameide), transporteert aan Jan Pietersz. Buijens een erfje, gelegen achter de huijsinge van de voornoemde Jan Pietersz., strekkende achter van de voorste huijsinge af tot de gevulden floor toe, zoals het eertijds van Luijcas de Smit gekomen en bij Andries de Bruijn gekocht is geweest”.

24 juni 1645:

“Willem Cornelisz. Pelt, burger en olieslager te Ameide, is schuldig aan Johan van der Vecht, burger tot Vianen, als rentmeester van Cornelis Sasborch 600 carolus guldens, verzekerd op een huis, schuur en erf, aan de Voorstraat te Ameide, en 8 hont land op de polder Aecxtervelt onder Ameide”.

“Aert Adriaensz, raeijmr. alhier, transporteert aan Leendert Cornelisz. Pelt een boomgaard binnen Ameide”.

“Leendert Cornelisz. Pelt transporteert aan Adriaen Jansz. Copier een derde part in bovenstaande boomgaard. Volgt de schuldbrief van 600 gulden, met interest van 30 gulden per jaar”.

19 mei 1646:

“Henricus Hendricx, secretaris alhier, en Aefgen Hendricks Stael, echtelieden, transportereren Willem Cornelisz. Pelt, burger en olieslager alhier, 2 morgen land op de polder Haextervelt. Willem neemt de erop berustende rente van 1/6 van 600 carolus guldens over”.

17 juni 1646:

“Elisabeth Gerritsdr., laatst weduwe van Cornelis Jansz. Pelt zaliger, geassisteerd met Baltus Adriaensz., haren zoon en gekoren¹² voogd in deze, transporteert aan Leentgen Pieter Lambertsz. Roeckdr., wonend te Ameide, gemeen en onverdeeld in een weer van 4 morgen met de voornoemde Leentgen Pieters, gelegen op “Aexstervelt” onder Ameide”. “Willem Cornelisz. Pelt transporteert aan Jacob Thijmansz. van den Berch en Adriaen Jacobsz. Verkaeick tezamen en elk voor de helft 2 ½ morgen land op de polder Liesvelt onder Ameide”.

4 juli 1646, 9 juni 1647, 17 september 1649:

“Leendert Cornelisz. Pelt is schuldig aan Jacob Huijgensz., wonende te Langerak, 800 carolus guldens, aan Fredrick Pijll 1.000 carolus guldens en aan Cor-

nelis Bastiaensz. Neck, burgemeester van Ameide, 1.000 carolus guldens”.

3 oktober 1647:

“Adriaen Cornelisz. Pelt, burger en schipper alhier, transporteert aan Sebastiaen Aert Prinsen, schout, een huis, schuur en erve, en nog “3 coetsen of beddesteden” aan de westzijde van de Haven te Ameide, belast met een rente van 14 stuivers aan de kerk van Ameide”.

23 mei 1648:

Adriaen Cornelisz. Pelt, schipper, is schuldig aan Pieter Joostensz. van Ardenne, sloopstimmerman te Dordrecht, 1.300 guldens over schip “Zuijeling” met zeilen, ankers en touwen. Losrente jaarlijks 5 carolus guldens 10 stuivers van 't hondert. Hij stelt tot onderpand een smal carbeel schip met zeilen, ankers, touwen, enz.”.

“Cornelis Adriaensz. Cremer transporteert aan Adriaen Cornelisz. Pelt een huijsinge en erve te Ameide aan de oostzijde van de Haven”.

27 mei 1648:

“Dirck Anthonisz. transporteert aan Willem Cornelisz. Pelt 4 ½ hont in de polder van Sevenhoven”.

“Willem Cornelisz. Pelt transporteert aan Jan Cornelisz. Verkaeick de jongste 2 akkers hoogland groot 4 ½ hond in de polder Sevenhoven en Jan transporteert Willem 1 morgen 4 ½ hond land aan de Broeckstege te Ameide, belast met een rente van 200 carolus guldens aan de pastorie van Ameide”.

24 maart 1651:

“Willem en Leendert Pelt, appellanten van de gerechte van Ameide, ter ene zijde, en Elisabeth Gerrits, weduwe van zaliger Cornelis Jansz. Pelt, ter andere zijde. Betreft 215 carolus guldens, rest van liquidatie van 3 september 1635 huis en erve gelegen binnen Ameide”.

29 mei 1652:

“Leendert Cornelisz. Pelt, wonende Ameide, als man en voogd van Neeltgen Aertsdr. Baert, en dientengevolge ex testamento erfgenaam van 1/3 part van Aeltgen Adriaensdr., in haer leven weduwe van Aert Pietersz. Baert, gewoond hebbende in het laatst van haer leven in Ameide, volgens loting d.d. 27 mei 1652 eigenaar van nagenoemd land, draagt over aan Johan Brouwer, raad en vroedschap deser stede, 14 hont weiland op de Leegen Beempt. Deze overdracht is geaprobeerd¹³ door Willem Cornelisz. Pelt getrouwd hebbende Geertgen Adriaensdr. Baert, ook voor 1/3 part erfgenaam van Aeltgen Adriaensdr., Henricxken Verheuveld, wonende Hoornaar, weduwe van Adriaen Aertsz. Baert, Jan Dircxsz. op Lakerveld als man en voogd van Adriaen Aertsz. Baert, enig kind en erfgenaam van voorstaande Adriaen Baert, die in zijn leven voor het resterende 1/3 part erfgenaam was van Aeltgen Adriaens voornoemd”.

24 mei 1655:

“Willem, Leendert, Dirck en Adriaen Cornelisz. Pelt

12 Gekoren of gecoren= verkozen boven anderen.

13 Geaprobeerd = goedgekeurd.

en Jan Gijsen, als getrouwd hebbende Grietjen Cornelisdr. Pelt, kinderen en erfgenamen van Cornelis Jansz. Pelt, hun vader, mitsgaders Baltus Adriaensz. Otterspoor, die naast Neeltjen Adriaens een zoon is van Lijsbeth Gerrits, laatst weduwe van voorzegde Cornelis Jansz. Pelt, haar moeder en schoonmoeder, transporteren aan Neeltjen Adriaens Otterspoor, weduwe van Dirck Petersz. van Eijntoven zaliger, en haar kinderen, 2 morgen, onverdeeld liggende met 2 morgen leenland, leenroerig aan Vianen, gelegen aan de Broekse Steeg, volgen de koopconditie van 27 december 1652, voor een koopsom van 2.438 carolus guldens”.

2 juli 1660:

“Leendert Cornelisz. Pelt, tegenwoordig kerkmeester Ameide, transporteert aan Cornelis Adriaensz. Cramer, wonende Ameide, een boomgaard en erve gelegen aan de Achterwech”.

16 juli 1660:

“Willem Cornelisz. Pelt, “binnenlands heemraet”, is schuldig aan Leendert, Maria, Neeltjen en Annegen Cornelis Pelt, kinderen en erfgenamen van zaliger Cornelis Jansz. Pelt, wonende Schoonhoven, 1.000 carolus guldens, ter cassatie van een obligatie van gelijke som, welke Willem Pauw, wonende Amsterdam, tot zijn last heeft, tegen een rente van 6 %. Hij stelt tot onderpand 3 morgen 3 hont lant, gelegen aan de Broeksesteeg”.

25 mei 1661:

“Leendert Cornelisz. Pelt, burger Ameide, is schuldig aan eerbare Joffr. Hester van Vianen, wonende Vianen, een boomgaard en erve gelegen aan de Achterwech”.

9 mei 1662, 9 juni 1664:

“Leendert Cornelisz. Pelt, burger deser stede, is schuldig aan Schrevel Bijlandt, secretaris van Lopik, 200 carolus guldens en aan Adriaen Leendertssen van Tweegen, schoolmeester te Leckerkerck, 500 carolus guldens.

30 mei 1665:

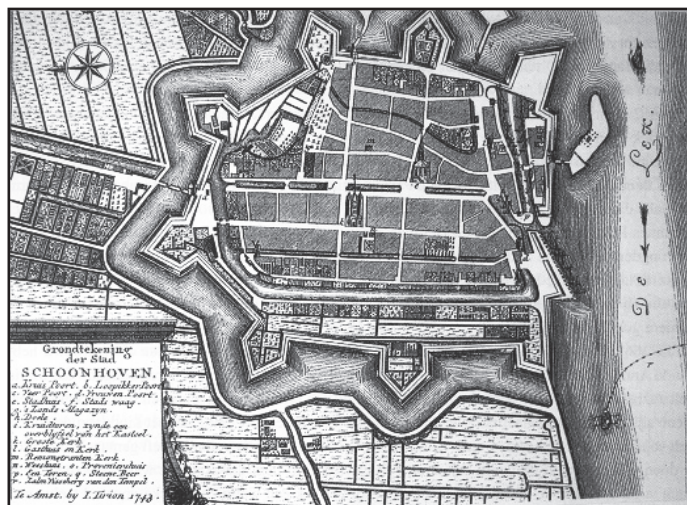
“Leendert Cornelisz. Pelt transporteert aan zijn zwager Jacob Dircksz. Vuijck een berg en het erf te Ameide waar deze op staat, belend aan de noordzijde door Vuijck met zijn huis en erve”.

Ik kom nu toe aan de beschrijving van de tak van het geslacht, die werd aangevoerd door Jan Jansz. Pelt, de broer van Cornelis Jansz. Pelt. In de inleiding van dit artikel werd al vermeld dat hij heemraad van Ameide en Tienhoven was en op 29 oktober 1613 in de eerstgenoemde plaats overleed. Ook de terugplaatsing van zijn grafzerk in de Hervormde Kerk van Tienhoven werd al eerder gememoreerd.

Jan Jansz. Pelt trad twee keer in het huwelijk. De identiteit van zijn eerste vrouw is niet bekend. Zijn tweede vrouw, met wie hij voor medio maart 1591 een echtpaar vormde, was de uit Oud Alblas afkomstige Marike Cornelisdr. Sterrenburgh, dochter van

Cornelis Pietersz. Sterrenburgh en weduwe van Dirck Gijsbertsz. van Eijndoven. Ze overleed voor medio januari 1638.

Uit het eerste huwelijk werd een zoon geboren, die Cornelis werd genoemd. Hij was van beroep lakenkoper en rendant¹⁴ respectievelijk adjunct van het Weeshuis te Schoonhoven en aldaar ouderling van de remonstrantse gemeente.

Cornelis Jansz. Pelt trouwde vier keer, en wel voor eind april 1613 en achtereenvolgens op 22 mei 1624, 24 augustus 1636 en 5 augustus 1640, in alle gevallen te Schoonhoven. Zijn eerste vrouw heette Neeltgen Doester. Ze overleed omstreeks 1627 in Schoonhoven en was waarschijnlijk een dochter van Doest Lambertsz.. De naam van zijn tweede vrouw, die uit Oudewater kwam, was Catharina (of Crijntje) Leendertsdr. Struijs. Ze was een dochter van Lenart Hagensz. Struijs en Marrichgen Henricksdr. en stierf voor eind april 1636. Van zijn derde vrouw is alleen bekend dat ze Merrichgen Hermansdr. heette en afkomstig was uit Schoonhoven. De vierde vrouw was de in Schoonhoven wonende weduwe Annichgen Jansdr. , die overleed tussen 24 november 1662 en 5 mei 1663.

Uit het eerste huwelijk werden vier kinderen geboren:

1. Jan, zie verder bij de volgende generatie.
2. Een op 10 augustus te Schoonhoven gedoopt kind, "t welk kint terstont naer den doop gestorven is".
3. Heijltgen (Helena) Cornelisdr. , gedoopt te Schoonhoven op 8 juni 1615 en overleden voor 3 juni 1661. Ze werd op 20 juli 1643 in haar geboorteplaats in de echt verbonden met de in Noorden geboren ds. Rutgerus Welsingh (Willingius), remonstrants predikant te Schoonhoven, waar hij op 13 december 1661 overleed.
4. Haesgen Cornelisdr., gedoopt te Schoonhoven op 12 augustus 1617 en aldaar op 6 januari 1647 getrouwd met de uit Willige Langerak afkomstige Lambert Leendertsz. Vuren, beëdigd lid van de Schoonhovense schutterij.

14

rendant = rentmeester.

De leefwijze van dominee Welsingh veroorzaakte in Schoonhoven meermalen problemen. Zo werd hij in 1657 beticht van “onachtzaamheid, onbekwaamheid en onmatigheid”. Twee jaar later werd er zelfs aangedrongen op zijn vertrek. Verder ontzegde de Grootte Vergadering van de Remonstrantse Broederschap hem het lidmaatschap van de Sociëteit. Bij zijn overlijden in 1661 liet de predikant vijf “onmondige weeskinderen” achter.

Uit het tweede huwelijk werden eveneens vier kinderen geboren:

1. Leendert, zie verder bij de volgende generatie.
2. Maria Cornelisdr., overleden na 14 januari 1660, toen ze een machtiging afgaf om 10 ½ hont land met een hennepwerf te Bergambacht over te dragen aan haar halfbroer Jan Cornelisz. Pelt.
3. Neeltgen Cornelisdr., die op 25 mei 1660 een huis in de Langewijstraat in Schoonhoven verkocht, en
4. de in Schoonhoven geboren Anna Cornelisdr., die op 24 mei 1661 in haar geboorteplaats in het huwelijk trad met de uit Rotterdam afkomstige Jacobus van Beveren, heer van Zwijndrecht, schout van Dordrecht, zoon van Johan Jansz. van Beveren, blauwverver¹⁵ te Rotterdam, en Catharina Dirksdr. Duijst.

Voorafgaande aan de voltrekking van dit huwelijk werden opgemaakt “huwelijksvoorwaarden tussen Jacobus van Beveren, wonende Rotterdam, toekomstige bruidegom, geassisteerd met Johan van Beveren en Lijntgen Dirckx, zijn vader en moeder, mitsgaders Johan van Beveren de jonge, en Abraham van Beveren, zijn broeders ter eenre, en Anna Cornelisdr. Pelt, jonge dochter, wonende Schoonhoven, aanstaande bruid, vergeselschap met Jan Cornelisz. Pelt, Leendert Pelt en ds Rutgerus Welsingh, haar broeders en zwager, mitsgaders de heer Johan Pelt, doctor medicine, en Heijman Ariensz. Ottelander, schout tot Tienhoven, haar voogden ter andere zijde. Hij brengt in 1.200 carolus guldens boven “de uijtsettinge naer sijnen staet”. Zij brengt in 8.154 carolus guldens, als haar volgens de lootcedulle van vaders- en moederszijde zijn aanbesteden, Daarenboven nog haar inboedel, huisraad en “cleijnodien”. Zij krijgen in huur van zijn ouders een huis en erf, staande en gelegen aan de Markt in Rotterdam voor 350 gulden per jaar, boven de 24 jaarlijks voor de kamer daar de persen staan”.

Uit het huwelijk van Jan Jansz. Pelt en zijn tweede vrouw Marike Cornelisdr. Sterrenburgh werden in Meerkerksbroek twee kinderen geboren:

1. Heijltje Jansdr. Ze was de vrouw van de uit Meerkerksbroek afkomstige Adriaen Heijmansz. Ottelander en overleed na eind december 1663, en
2. Jan Jansz., van wie bekend is dat hij getrouwd was met Elisabeth Dirksdr.. Hij overleed op 5 juli

1655. Zijn vrouw overleefde hem: ze werd op 19 oktober 1662 begraven in de Grote Kerk te Gorinchem.

Het is niet geheel duidelijk hoe het gezin van Jan Jansz. Pelt en Elisabeth Dirksdr. was samengesteld. Zeker is dat het echtpaar een zoon had, de omstreeks 1624 in Gorinchem geboren Johannes (zie verder bij de volgende generatie). Maar er zijn aanwijzingen dat ook de volgende personen tot het gezin behoorden:

1. Anna, die op 12 januari 1650 in Gorinchem in het huwelijk trad met de daar geboren “joncker Jean Hotteman de Villiers, vaandrig onder de compagnie van de heer Moissoneuve”.
2. Heijltje, die op 2 januari – eveneens in Gorinchem – de vrouw werd van Pieter Wijaert, zoon van Anthonie Wijaert en Hendrica Claesdr. Kemp.
3. Leendert (zie verder bij de volgende generatie), en
4. Dorothea.

De vierde generatie

Aert Leendertsz., de oudste zoon van Leendert Cornelisz. Pelt en Neeltgen Aertdr. Baert, werd geboren in Ameide en overleed voor 13 juni 1700. Hij trad op 13 april 1679 te Schoonhoven in het huwelijk met Jannichje Bastiaensdr., de weduwe van Jan Gerritsz. van Buuren.

In april 1673, dus zes jaar vóór zijn huwelijk, was Aert Leendertsz Pelt op reis gegaan. Voorafgaand daaraan liet hij zijn testament opmaken. Daarin werd bepaald dat, mocht hij overlijden zonder kinderen na te laten, “tot enige en universele erfgenamen werden genomineerd zijn zusters Adriaentje Leenderts en Grietjen Leenderts, en bij hun vooroverlijden hun wettige desendenten¹⁶ in hun moeders plaats, met uitsluiting van de andere broeder en zusters.. Mocht Cornelis Leendertsz., zijn broeder, nu op reis naar Oost-Indië, terugkomen, dan moeten zijn geïnstiteerde erfgenamen hem uitreiken het gerechte derde part”.

Het is moeilijk te gissen, waartoe dit testament uiteindelijk heeft geleid, omdat niet bekend is of Cornelis Leendertsz. Pelt ooit is teruggekeerd van zijn reis naar Oost-Indië. Wel mag worden aangenomen dat drie van de vijf zusters van de beide broers er geen profijt van hebben gehad.

Jan Cornelisz. Pelt, het oudste kind van Cornelis Jansz. Pelt en Neeltgen Doester, werd op 18 april 1613 in Schoonhoven gedoopt en legde daar op 11 juli 1634 de schutterseed af. Hij overleed tussen 5 mei 1668 en 9 september 1670. Zijn echtgenote, met wie hij op 3 mei 1642 in ondertrouw ging, was de op 27 januari 1615 in Schoonhoven gedoopte en na 13 juli 1671 overleden Geertje Roelen de Hoop (alias Trouwert), dochter van Roelof Mathijsz. de Hoop, bakker te Schoonhoven, en Barbera Gerritsdr. Het echtpaar had vier kinderen:

15 Blauwverven = het blauw kleuren van weefsels.

16 Desendenten = nakomelingen.

1. Jannigje Jansdr., die op 6 juni 1682 in Schoonhoven in ondertrouw ging met de uit Jaarsveld afkomstige Andries Gerritsz. van Reijnesteijn, die eerder gehuwd was geweest met Willempje Jansdr. Ottelander, dochter van Jan Adriaensz. Ottelander en Leentgen Jansdr.. Jannigje Jansdr. Pelt overleed op 24 oktober 1695, waarna haar weduwnaar hertrouwde met Esther Jans.
2. Lijsbeth Jansdr., die op 18 oktober in Schoonhoven in de echt werd verbonden met de aldaar op 9 juni 1643 gedoopte Mattheus Ariensz. van der Capelle, zoon van Arien Danielsz. van der Capelle en Anneke Mattheusdr.. De vrouw overleed voor 24 november 1682- de datum, waarop de weduwnaar in Schoonhoven hertrouwde met Josian Jansdr. Black.
3. Marringje Jansdr., die ongehuwd bleef en na 24 september 1690 is overleden.
4. Cornelis, zie verder bij de vijfde generatie.

Leendert Cornelisz., het oudste kind en de enige zoon uit het huwelijk van Cornelis Jansz. Pelt en diens tweede vrouw Catharina Leendertsdr. Struijs, moet in Schoonhoven, waar hij lakenkoper en commissaris namens de schutterij was en tot de remonstrantse gemeente behoorde, tot een zekere welstand zijn geraakt. Zijn naam komt namelijk voor op de "Lijste van personen op tweeduizend gulden off daer boven gegoet", die anno 1669 werd opgemaakt ter gelegenheid van de belastingheffing als gevolg van de invoering van de "tweehonderdste penning". Hij was in zijn woonplaats ook korporaal van het Oranjevendel en een van de remonstrantse collecteurs ten behoeve van de *Piemonteesche dalluyden*¹⁷ (in 1687). In 1695 verzocht hij om ontslag als mededirecteur van "De Doelen" in verband met zijn gevorderde leeftijd.

Leendert Cornelisz. Pelt overleed na 7 maart 1698. De naam van zijn vrouw is niet bekend. Hetzelfde geldt voor de datum en de plaats van de huwelijksvoltrekking. Uit het huwelijk werden in Schoonhoven drie dochters geboren:

1. Catharina Leendertsdr., die op 27 juni 1692 in Schoonhoven in ondertrouw ging met Johannes Jonolin de Roschelin, "medicine doctor" te Langerak.
2. Maria Leendertsdr., die op 4 februari 1700 in Schoonhoven in ondertrouw ging met de uit Ameide geboortige Gerrit Verhoef, en
3. Adriana Leendertsdr., die ruim een week eerder dan haar jongste zuster – ook te Schoonhoven – in ondertrouw ging met de uit Kleef afkomstige "eerwaarde Hendrik Schrijver, bedienaar van het Goddelijk Woord".

Johan(nes) Pelt, ten aanzien van wie is geboekstaafd dat hij een zoon was van Jan Jansz. Pelt en Elisabeth Dirksdr., werd omstreeks 1624 in Gorinchem geboren. Hij studeerde medicijnen in Leiden en Utrecht, waarna hij zich in 1648 als "doctor medicinae" in zijn geboorteplaats vestigde en daar het pand "De Rode

¹⁷ Piemonteesche dalluyden zijn gevluchte protestanten uit de dalen van Piëmonte. (Italië).

Leeuw" betrok.

Johan Pelt was in zijn woonplaats lid van de gereformeerde gemeente en werd daar op 25 februari 1664 in de Grote Kerk begraven. Zijn vrouw, met wie hij op 4 augustus 1648 in Gorinchem in het huwelijk trad, was Antoinetta van Waelwijck, dochter van Cornelis Jansz. van Waelwijck, eigenaar van een brouwerij in Gorinchem, en Maria Jansdr. ter Lauw. Ze was de weduwe van Walraven van Wolpherdijck.

Het echtpaar had twee zonen:

1. Libertus (of Luijt), die eerst notarisklerk en later beroepsofficier was. Hij werd in december 1690 in Batavia, de hoofdstad van het voormalige Nederlands Indië, terechtgesteld, nadat de Raad van Justitie hem ter dood had veroordeeld. De straf was hem opgelegd, omdat hij boekhouder Pieter van Wijngaarden bij een ruzie zodanig had gegriefd dat deze "op stonds dood bleef".
2. Cornelis, zie verder bij de vijfde generatie.

Leendert, de vermoedelijke broer van Johan(nes) Pelt, was schepen van Gorinchem en lid van de gereformeerde gemeente aldaar. Hij trad drie keer in het huwelijk. De naam van zijn eerste vrouw is niet

bewaard gebleven. Hetzelfde geldt voor de datum en de plaats van het eerste huwelijk.

De andere huwelijken werden in Gorinchem voltrokken, op 25 juli 1765 met Aaltie Stoffersdr. en op 3 september 1677 met Neeltje Anthonisdr.. Beide vrouwen waren geboortig uit Gorinchem.

Uit zowel het tweede als het derde huwelijk werd in Gorinchem een dochter geboren : Jacomijntje Leendertsdr. op 26 april 1676 en haar halfzuster Johanna Leendertsdr. op 21 augustus 1678.

De vijfde generatie

Cornelis Jansz. Pelt, het jongste kind en de enige zoon van Jan Cornelisz. Pelt en Geertje Roelen de Hoop (alias Trouwert), kwam omstreeks 1650 ter wereld in Schoonhoven. Hij trad in Rotterdam driemaal in het huwelijk, en wel op 7 januari 1685 met Margrieta Philipsdr., op 8 augustus 1686 met Dieuwertje Dirksdr. van de Bilt en op 31 oktober 1702 met Aegje Jansdr. Spek. De vrouwen waren afkomstig uit respectievelijk Dordrecht, Nijmegen en Maassluis. Uit het tweede huwelijk werden – in alle gevallen te Rotterdam – acht kinderen geboren, die op de aangegeven data werden gedoopt:

1. Geertruit (30 december 1687).
2. Johannes (9 maart 1689), jong overleden.
3. Catrina (24 september 1690), jong overleden.
4. Johannes (25 januari 1693).
5. Catharina (21 november 1694).
6. Dirck (3 juni 1696). Hij trouwde op 6 april 1722 in zijn geboorteplaats met de daar op 4 december 1695 geboren en op 27 februari overleden Cornelia Ekelenburg, dochter van Samuel Ekelenburg en Weijntje Aertsdr. Smit.
7. Rodolfus (14 augustus 1698), en
8. Jacobus (31 oktober 1700).

Uit het derde huwelijk werd op 2 augustus 1703, eveneens in Rotterdam, een dochter geboren, die Cornelia werd genoemd.

Cornelis, de tweede zoon van de Gorinchemse “doctor medicinae” Johan Pelt en Antoinetta van Waelwijck, was kapitein bij de landstrijdkrachten. Hij trad op 6 april 1681 in Giessen in het huwelijk met Helena van der Ulft, een burgemeestersdochter. Het echtpaar kreeg zes kinderen, die allen in Gorinchem werden gedoopt:

1. Helena Cornelisdr. (19 juli 1683), jong overleden.
2. Helena Cornelisdr. (30 november 1684), jong overleden.
3. Jan Corneliszn. (30 januari 1686).
4. Helena Cornelisdr. (30 november 1687). Ze trouwde op 30 oktober 1721 in Klundert met de daar op 26 maart 1697 geboren Izak Meerhout, zoon van Gerardus Meerhout en Catharina Lans.
5. Anthonetta Cornelisdr. (19 juni 1689), en
6. Johan Corneliszn. (10 augustus 1691).

De Docter.
God is de Medecyn, Voor doodlik hels femy.

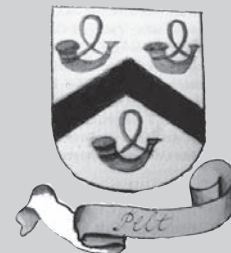
Is't Leeven machteloos en kranck
Men neemt een viesse of bitre Dranck,
Oft Lichaam weeder mocht geneesen:
Waarom dan voor een korten tydt,
Niet aangevaard wat bitterheid,
Om eeuwiglyck gezond te weesen.

Van de Gorinchemse arts Johan(nes) Pelt is bekend dat hij een (familie)wapen voerde, dat in het “Wapenboek van Gorinchem” van Jan van Kuyl als volgt wordt beschreven:

“in zilver een lage keper vergezeld van drie jachthorens, alle zwart”.

Een daaraan nauw verwant wapen werd gevoerd door Leendert Pelt, schout van Gorinchem:

“in zilver een lage zwarte keper, vergezeld van drie rode horens, goud beslagen, geopend, gemond en gesnoerd”.

Met dank aan de heer F.H.J. van Aesch en de redactie van “Ons Nageslacht”, het maandblad van de “Hollandse Vereniging voor Genealogie”.

Afscheid van burgemeester J.C. de Ridder

Wij hebben de eer U hierbij uit te nodigen tot het bijwonen van een speciale raadsbijeenkomst op donderdag 13 januari 1966, om 14.30 uur.

Dan zal afscheid genomen worden van de Edelachtbare Heer Burgemeester J. C. de Ridder, die wegens zijn benoeming tot Burgemeester van Hendrik-Ido-Ambacht onze gemeente zal verlaten.

Zeer zullen wij het op prijs stellen, als U door terugzending van bijgevoegde kaart - graag per omgaande - wilt mededelen of op Uw aanwezigheid mag worden gerekend.

Burgemeester en wethouders van Ameide,
N. DE KRUIJK, loco-burgemeester.
A. LANGERAK, loco-secretaris.

Ameide, 5 januari 1966.

GORINCHEM - De grote bovenzaal van het prachtige oude stadhuis op de Dam te Ameide was gistermiddag geheel gevuld met de leden van de gemeenteraad, een vertegenwoordiger van de commissaris der Koningin in de provincie Zuid-Holland, vele genodigden, zoals burgemeesters uit de gemeenten van de streek, inspecteur L.O., inspectrice kleuteronderwijs, mensen uit het Ameidese verenigingsleven enz., enz., toen burgemeester J. C. de Ridder afscheid nam in verband met zijn vertrek naar H.I.Ambacht, waar hij dinsdag geïnstalleerd zal worden.

Vele toespraken zijn er gehouden en men heeft er geen doekjes om gewonden. Vrijwel alle sprekers lieten uitkomen, dat de heer De Ridder er een eigen mening op na houdt, dat er nogal eens 'meningsverschillen' zijn geweest, maar dat tenslotte toch ieder het jammer vond, dat hij nu weggaat. Dat pleit voor hem. In die acht jaren heeft men elkaar dus weten te vinden en leren waarderen. Er is veel tot stand geko-

men en aan elkaar heeft men zich wat kunnen schaven. In ieder geval is de gemeente Ameide een prachtige oefenschool voor de heer De Ridder geweest, zoals hij zelf zei, en hij zal daar zeker profijt van trekken.

Eerst Tienhoven, toen Ameide

Gisterochtend vond het afscheid, zij het in bescheiden mate, plaats van de raad van Tienhoven. Ook daar vond men het jammer, dat de burgemeester weggaat en als aandenken schonk de raad hem een schilderij van het fraaie dijkkerkje, geschilderd door de Gorcumse kunstenaar P. A. de Hoon. In de middag kwamen velen bijeen te Ameide, waar de burgemeester speciaal de vertegenwoordiger van de commissaris der Koningin, de heer G. J. Akkerman, verwelkomde.

Locoburgemeester N. de Kruyk gaf een overzicht van wat er tot stand is gekomen in de acht jaren die bur-

¹ Dit artikel verscheen in het Nieuwsblad voor Gorinchem en omstreken van 14 januari 1966.